

OPERAT OCHRONY KONIA HUCULSKIEGO

spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

**Wykonał zespół w składzie:
mgr Katarzyna Mitka (KRAMEKO sp. z o.o.)
mgr inż. Daniel Sadowski (KRAMEKO sp. z o.o.)**

**Recenzenci:
Prof. dr hab. Zbigniew Głowaciński
Instytut Ochrony Przyrody PAN
al. A. Mickiewicza 33
31-120 Kraków**

**Dr inż. Maciej Jackowski
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania
Katedra Turystyki i Rekreacji
ul. Sucharskiego 2
35-225 Rzeszów**

**Udostępnienie materiałów:
mgr inż. Agnieszka Bordzoł
Bieszczadzki Park Narodowy
Zachowawcza Hodowla Konia Huculskiego
38-714 Ustrzyki Górne 19**

**Opracowanie techniczne (KRAMEKO sp. z o.o.):
mgr Piotr Myjak
mgr inż. Paweł Krapiec**

Spis treści

A. WSTĘP.....	6
B. CHARAKTERYSTYKA KONI HUCULSKICH.....	9
1. Dotychczasowe rozpoznanie.....	9
1.1. Analiza dostępnych materiałów i ocena ich przydatności.....	9
1.2. Zakres uzupełniających prac inwentaryzacyjnych.....	10
2. Bieżąca inwentaryzacja i obserwacja.....	10
2.1. Metodyka inwentaryzacji stada koni huculskich i obiektów ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	10
2.1.1. Metodyka obserwacji procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	11
2.1.2. Metodyka obserwacji zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	12
2.2. Inwentaryzacja i obserwacja zjawisk.....	13
2.2.1. Inwentaryzacja stada koni huculskich.....	13
2.2.1.1. Inwentaryzacja poszczególnych koni huculskich.....	13
2.2.1.2. Inwentaryzacja infrastruktury ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	25
2.2.1.3. Obserwacja procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	28
2.2.1.4. Obserwacja zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	29
3. Charakterystyka i ocena stada koni huculskich.....	31
3.1. Charakterystyka stada koni huculskich.....	31
3.1.1. Zestawienie bilansu żywieniowego dla poszczególnych grup koni w ZHKH Wołosate i SKH w Tarnawie Niżnej.....	32
3.2. Ocena (waloryzacja).....	34
3.2.1. Ocena użytkowa, ekonomiczna i hodowlana stada koni huculskich.....	34
3.2.1.1. Ocena poszczególnych grup koni huculskich.....	34
3.2.1.2. Ocena infrastruktury stadniny ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	35
3.2.1.3. Ocena procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich.....	37
3.2.2. Ocena zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	37
C. OCHRONA STADA KONI HUCULSKICH.....	39
1. Koncepcja ochrony stada koni huculskich.....	39
1.1. Dotychczasowa ochrona stada koni huculskich.....	39
1.2. Proponowana ochrona stada koni huculskich.....	39
1.2.1. Zestawienie przedmiotów, celów i sposobów ochrony stada koni huculskich.....	39
1.3. Monitoring stada koni huculskich.....	40
1.3.1. Zasady monitoringu stada koni huculskich.....	40
1.3.2. Zasady monitoringu skuteczności ochrony stada koni huculskich.....	40
2. Zadania ochronne.....	41
D. ZAŁĄCZNIKI.....	44
1. Warstwy geometryczne.....	44

Spis tabel

Tabela nr 1. Zestawienie i ocena przydatności dostępnych materiałów.....	9
Tabela nr 2. Zestawienie zakresu uzupełniających prac inwentaryzacyjnych.....	10
Tabela nr 3. Zestawienie metod inwentaryzacji stada koni huculskich i obiektów ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	10
Tabela nr 4. Zestawienie metod obserwacji procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	11
Tabela nr 5. Zestawienie metod obserwacji zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	12
Tabela nr 6. Zestawienie inwentaryzacji poszczególnych koni huculskich.....	13
Tabela nr 7. Zestawienie fotografii wybranych koni huculskich.....	24
Tabela nr 8. Zestawienie infrastruktury ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	25
Tabela nr 9. Zestawienie fotografii obiektów ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	27
Tabela nr 10. Zestawienie procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	28
Tabela nr 11. Zestawienie zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	29
Tabela nr 12. Zestawienie inwentaryzacji grup koni huculskich.....	31

Tabela nr 13. Zestawienie fotografii – zdjęcia poglądowe ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	32
Tabela nr 14. Zbiorcze zestawienie bilansu żywieniowego dla poszczególnych grup koni w ZHKH Wołosate i SKH w Tarnawie Niżnej.....	32
Tabela nr 15. Zestawienie waloryzacji użytkowej grup koni huculskich.....	34
Tabela nr 16. Zestawienie waloryzacji ekonomicznej grup koni huculskich.....	34
Tabela nr 17. Zestawienie waloryzacji hodowlanej grup koni huculskich.....	35
Tabela nr 18. Zestawienie ocen infrastruktury stadniny ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna.....	35
Tabela nr 19. Zestawienie ocen procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich.....	37
Tabela nr 20. Zestawienie ocen zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich.....	37
Tabela nr 21. Zestawienie dotychczasowych sposobów ochrony stada koni huculskich i ich ocena.....	39
Tabela nr 22. Zestawienie przedmiotów, celów, stref i sposobów ochrony stada koni huculskich.....	39
Tabela nr 23. Zestawienie zasad monitoringu stada koni huculskich.....	40
Tabela nr 24. Zestawienie zasad monitoringu skuteczności ochrony stada koni huculskich.....	40
Tabela nr 25. Zestawienie zadań ochronnych.....	41

Spis warstw geometrycznych

Warstwa nr 1. Infrastruktura ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna (KON_INFRA_AFT).....	44
Warstwa nr 2. Infrastruktura SKH Tarnawa Niżna (KON_INFRA_PFT).....	44
Warstwa nr 3. Lokalizacja ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna (KON_LOKALIZACJA_OBIKTOW).....	44

Wprowadzenie

Plan Ochrony Bieszczadzkiego Parku Narodowego jest dokumentem technicznym, w którym określone zostały zasady postępowania ochronnego w stosunku do jego wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych na okres 20-tu lat. W najprostszym ujęciu plan odpowiada na pytania: co?, gdzie?, kiedy? i jak? wykonywać, aby osiągnąć założone cele.

Zanim jednak plan ochrony Parku powstanie, najpierw należy dokonać analizy wszystkich cennych elementów Parku opracowując operaty tematyczne. Konstrukcja każdego z operatów tematycznych jest logicznym wywoływaniem dostosowanym do wymogów obowiązującego prawa, który w sposób wyczerpujący uzasadnia jego końcowe wnioski. Odzwierciedla również przebieg prac inwentaryzacyjnych, studialnych i projektowych.

Ogólny układ poszczególnych operatów

1. Charakterystyka:

a) Dotychczasowe rozpoznanie:

- ◆ Zestawienie istniejących materiałów.
- ◆ Analiza i ocena przydatności istniejących materiałów.
- ◆ Określenie zakresu uzupełniających prac inwentaryzacyjnych.

b) Inwentaryzacja:

- ◆ Metodyka inwentaryzacji (przedmiotów ochrony, procesów i zagrożeń).
- ◆ Inwentaryzacja (przedmiotów ochrony, procesów i zagrożeń).

c) Zbiorcza charakterystyka:

- ◆ Zbiorcza charakterystyka (przedmiotów ochrony, procesów i zagrożeń).
- ◆ Ocena (przedmiotów ochrony, procesów i zagrożeń).

2. Ochrona:

a) Koncepcja ochrony:

- ◆ Dotychczasowa ochrona:
  - Zestawienie dotychczasowych sposobów ochrony.
  - Analiza i ocena skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony.
- ◆ Zaprojektowana ochrona (przedmioty ochrony, cele ochrony, priorytety ochrony, strefy ochrony, sposoby ochrony).
- ◆ Monitoring:
  - Zasady monitoringu obiektów.
  - Zasady monitoringu skuteczności ochrony.

b) Zadania ochronne (rodzaje zadań ochronnych, lokalizacja zadań ochronnych, czas i intensywność wykonania zadań ochronnych, sposoby wykonania zadań ochronnych).

Marcin Czerny
KRAMEKO sp. z o.o.

A. WSTĘP

HISTORIA KONI HUCULSKICH

Hucule to prymitywna górską rasą koni, jedna z najstarszych ras Polski. Uformowała się na terenie Bukowiny i Karpat Wschodnich tzw. Karpat Lesistych w górnym biegu rzek: Czeremoszu, Prutu, Putyły, Mołdawy, Suczawy i Cisy. Hodowla huculów prowadzona była bardzo prymitywnie. Konie przebywały na łąkach i tylko podczas dużych mrozów i śniegów chroniły się w szałasach lub brano je do stajni przy gospodarstwach. Latem żywiły się trawą, natomiast zimą wpuszczano je do stogów siana ułożonych na łąkach, gdzie pozostawały dniem i nocą. Dokarmiane były tylko w wyjątkowych sytuacjach, np. w okresie ciężkiej pracy.

Bytowanie w surowym górskim klimacie, na otwartej przestrzeni, często przy niedoborze pokarmu – hartowało te konie przez całe pokolenia i wyrobiło w nich wytrzymałość, siłę, niewybredność, żywotność i zdrowie. Huculi – górale rusińscy, od których wywodzi się nazwa koni, używali ich jako zwierzęta juczne i wierzchowe (Tomczyk-Wrona I., 2009).

Pochodzenie koni huculskich do tej pory nie jest dokładnie poznane. Niezależnie od tego, jakie rasy koni są ich potomkami, na ich wygląd i cechy użytkowe największy wpływ miało środowisko bytowania i sposób chowu w gospodarstwach górali (Jackowski M.). Najczęściej można spotkać się z poglądami, że rasa ta powstała ze skrzyżowania potomków południoworosyjskich tarpanów z końmi szczepów mongolskich, uszlachetnionych później końmi tureckimi i arabskimi. Konie huculskiej łącznie były także z konikami z małopolski i Bukowiny (Kosiniak-Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M., 1995).

Do połowy XIX wieku hodowla huculów ograniczała się do terenów Huculszczyzny, nie budząc zainteresowania w innych rejonach Polski. Jak podaje R. Prawocheński: „już w 1603 roku znał huculów i uważał go za wybitnie przystosowanego do swoich zadań górskiego konia, autor „Hippiki” K. Drohostajski” (Kosiniak-Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M., 1995).

Pierwszym hippologiem, który docenił tę rasę koni, był komendant austriackiej stadniny państwowej w Radowicach na Bukowinie, płk. M. Herrmann. Uzyskał on zezwolenie od władz wiedeńskich na założenie, w jednym z folwarków stadniny w Radowicach, w Łuczynie, osobnej stadniny huculów. W 1856 r. powstała w Łuczynie pierwsza państwowa stadnina tych koni. Stadnina powstała w celu produkowania ogierów do rozstawiania ich w punktach kopulacyjnych na Huculszczyźnie (Kosiniak-Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M., 1995).

Na terenie galicyjskiej Huculszczyzny, w Kosowie, powstała w 1891 r. pierwsza stacja ogierów, druga w Żabim w 1895 r. W stacjach tych od 1899 r. przebywały wyłącznie ogiery huculskie, które sprowadzane były ze stadniny w Łuczynie. (Bordzoł A., Jackowski M., 2008).

Polacy także zaczęli interesować się huculami. Zootechnik prof. K. Malsburg zamieścił artykuł w lwowskim „Rolniku” gdzie zalecał zajęcie się tą ginącą lecz użyteczną gospodarczo rasą koni. Hippolog S. Bojanowski, był pierwszym hodowcą huculów. Jako inspektor chowu w Krakowskim Towarzystwie Rolniczym, na jednym z posiedzeń w 1898 r. wysunął projekt zakupu partii ogierów w celu ulepszenia nimi pogłowia koni chłopskich w Krakowskim. Wyprawa na Huculszczyznę zakończyła się sukcesem, której celem było zajęcie się hodowlą huculską przez Towarzystwa Rolnicze we Lwowie i Krakowie. Towarzystwa przeznaczyły pieniądze na organizację dużego pokazu koni z nagrodami. W Żabim odbył się w 1899 r. pierwszy pokaz. Uczestniczyło w nim 360 koni. Tym pokazem zapoczątkowano opiekę nad hodowlą huculów (Kosiniak-Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M., 1995).

Po I Wojnie Światowej hodowlą huculską zajęto się poważniej. W 1924 r. zapoczątkowano systematyczną rejestrację klaczy zarodowych, a w 1925 r. wprowadzono obowiązkowe uznawanie ogierów. W 1925 r. z inicjatywy M. Hollandra, zastępcy kierownika Państwowego Stada Ogierów (PSO) w Sądowej Wiszni, powstał Związek Hodowców Koni Rasy Huculskiej, z siedzibą w Kosowie. Prezesem Związku został E. Bohosiewicz, hodowca małopolski. Poparcie Związku przez Ministerstwo Rolnictwa rozwinęło jego działalność organizacyjną i dydaktyczną, hodowla huculska zaczęła się rozwijać. W 1925 r. wznowiono pokazy w Żabim oraz zapoczątkowano w Uścieryskach i Kosowie.

Stan hodowli zarodowej w 1938 r. w części Huculszczyzny należącej do Polski wynosił: 16 ogierów w PSO, 28 ogierów z licencją, 418 klaczy wpisanych do księgi stadnej (Kosiniak-Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M., 1995).

Po II Wojnie Światowej hodowla huculów bardzo ucierpiała. Na terenach Polski pozostało tylko kilka państwowych ogierów huculskich i grupa 6 klaczy zakupionych od Stadniny Koni (SK) Racot, oprócz tego przybyła do Polski z Niemiec stawka 12 klaczy i 1 ogier (Wujek) otrzymanych w ramach rewindykacji wojennych. Konie te umieszczono początkowo w Kwilczu, następnie w SK Janów Podlaski. Rozpoczęła się żmudna praca odbudowywania pogłowia koni huculskich (Tomczyk-Wrona I., 2009).

W 1950 r. powstała pierwsza polska państwowa stadnina koni huculskich w Jodłowniku w powiecie Limanowa, gdzie przywieziono klacze ze SK Janów Podlaski i SK Racot, hodowle uzupełniono także klaczami zakupionymi w terenie. Stadnina zaczęła odnosić sukcesy. Pierwsze ogiery oddane do Państwowego Stada Ogierów pochodziły z SK Jodłownik, stamtąd pochodziło też wiele wartościowych klaczy stadnych. W 1953 r. przeniesiono stadninę do Tylicza koło Krynicy, stan koni w 1954 r. wynosił 25 klaczy i 42 źrebięta. W 1958 r. po pięciu latach stadnina została ponownie przeniesiona do Siar koło Gorlic.

W Siarach konie umieszczone zostały w trzech gospodarstwach: Sękowa, Glinnik Mariampolski, Jasionka. W pierwszych dwóch gospodarstwach przebywały klacze ze źrebiętami i ogiery czołowe, w Jasionce natomiast młodzież roczna i dwuletnia. W 1959 stan hodowli wynosił 95 koni huculskich w tym 31 klaczy stadnych i 2 ogiery (Wipczyj i Cedryt). Do 1985 r. SK Siary była jedyną państwową stadniną koni huculskich, etat klaczy wynosił 35 matek stadnych i początkowo kryło 5 ogierów: Jaśmin (jeden z najlepszych ogierów używanych w hodowli), Luzak, Marmur, Lemiesz i Dioryt. (Tomczyk-Wrona I., 2009).

W 1985 r. powstała w Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Zootechniki w Rymanowie, w gospodarstwie Odrzechowa druga stadnina koni huculskich.

W 1985 r. w grudniu do Rymanowa przybyło 6 klaczy z SK Siary i 1 ogier (Hawrań) z SO Klikowa. W latach 1986-89 zakupiono dalsze 14 klaczy z SK Siary i 1 ogiera (Rygor) z SO Klikowa. Obecnie stado w Odrzechowej liczy 87 koni huculskich, w tym 30 klaczy matek i 4 ogiery czołowe: Lotnik (ur. 1998 r.) reprezentujący ród Ousora, Giewont (ur. 2000 r.) ród Górala, Ważniak (ur. 2000 r.) ród Hrobego, Gines (ur. 2002 r.) ród Gurgula. (źr.: <http://www.odrzechowa.izoo.krakow.pl>)

W 1985 r. zapadła decyzja o budowie nowej stadniny w gospodarstwie Gładyszów. Do nowej stadniny przeniesiono klacze z SK Siary, natomiast ogierki z Jesionki zostały przeniesione do wychowalni w Zdynii. W Stadninie w Siarach-Gładyszowie od 1985 r. czyli do momentu wprowadzenia programu hodowli koni huculskich, do reprodukcji używano ogierów wywodzących się z następujących rodów męskich. Ród Pietrosu VI-III reprezentował ogier (o.) Margiel, ród Górala XIII-4 - o. Ocel a od 1988 r. o. Rewir, ród Polana-Luzak, ród Hrobego- Hawrań, ród Górala I- o. Elf a od 1988 r. Rygor, ród Gurgula- o. Jaśmin, ród Ousora- o. Ousor (Kosiniak-Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M.). Od 1994 r. stadnina po kolejnej restrukturyzacji otrzymała status spółki z o.o. i nazwę Stadnina Koni Huculskich Gładyszów, prezesem do roku 2006 był Włodzimierz Kario, który wraz z miłośnikami hucułów i grupą pracowników naukowych rozwinął ich hodowlę. W 2001 roku stadnina została przeniesiona do pobliskiego Regietowa, zaś do Gładyszowa przeniesiono ogierki ze Zdynii (Bordzoł A., Jackowski M., 2008).

Obecnie SKH Gładyszów jest największą stadniną hodującą hucuły na świecie. Posiada ponad 200 koni, w tym 65 matek stadnych (Domiszewski W., 2008)

W 1993 r. utworzono trzecią stadninę koni huculskich na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Podczas rozszerzania granic Parku, gdy Bieszczadzki Park Narodowy przejął tereny po Kombinacie Rolno-Przemysłowym „Iglóopol”, zapadła decyzja o powstaniu Zachowawczej Hodowli Konia Huculskiego w Wołosatem. Środowisko wydawało się doskonałe do prowadzenia rezerwatowej hodowli hucułów. Materiał zarodowy (klacze) zakupiony został ze SK Gładyszów, oraz z hodowli prywatnych przy pomocy finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Celem Zachowawczej Hodowli Hucułów w Bieszczadzkim Parku Narodowym jest zachowanie i utrzymanie stada koni tej rasy, poprzez odpowiedni dobór koni do rozrodu i ich selekcję. Klacze przeznaczone do rozrodu reprezentują obecnie 5 rodzin: Agatki, Bajkałki, Sroczi, Wołgi i Wyderki (Wydry), spośród 14 linii żeńskich występujących w polskiej hodowli. Ogiery wykorzystywane w hodowli, stadnina dzierżawi z hodowli państwowej lub prywatnej. Dotychczas ogiery reprezentowały następujące rody męskie: Górala, Gurgula, Hrobego, Ousora, Pietrosu oraz Prislopa (Bordzoł A., 2009). Obecni ogierami czołowymi są: dzierżawiony od prywatnego hodowcy ogier Nefryt reprezentujący ród Górala i Sambor-W, ogier wyhodowany w stadninie reprezentujący ród Gurgula (Cukor Gurgul).

STANDARDY BIOMETRYCZNE KONI RASY HUCULSKIEJ

Konie hodowlane muszą spełniać standardy biometryczne dokładnie opisane w Programie Hodowlanym Koni Rasy Huculskiej. Wysokość w kłębie, mierzona laską zoometryczną, u klaczy powinna wynosić od 132-143 cm, natomiast u ogierów od 135-145 cm. Obwód klatki piersiowej powinien być o co najmniej 30 cm większy od wysokości w kłębie u klaczy i ogierów. Obwód nadpęcia, mierzony na lewej przedniej kończynie pod stawem nadgarstkowym, powinien wynosić u klaczy od 16-19 cm, u ogierów od 17-20 cm. Umaszczenie nie powinno być: siwe, dereszowate, tarantowate i albinotyczne ani kasztanowate. Odmiany są natomiast niepożądane tylko u koni jednomaścistych. Cechami pożądanymi są: pręga biegnąca przez grzbiet i przegowanie kończyn. Klacze powinny otrzymać w 100 punktowej skali minimum 76, natomiast ogiery minimum 78 punktów bonitacyjnych. Punkty przyznawane są za: typ rasowy – do 15 pkt., głowę i

szyję – do 5 pkt., kłodę – do 15 pkt., kończyny przednie – do 10 pkt., kończyny tylne – do 10 pkt., kopyta – do 10 pkt., ruch (stępn i kłus) – do 20 pkt. (10+10), wygląd ogólny – do 15 pkt. Po ukończeniu 5. roku życia ogiery i klacze huculskie podlegają obowiązkowej weryfikacji pomiarów. Jeśli nie spełniają w tym względzie wzorca rasowego zapisanego w Programie Hodowlanym dla koni rasy huculskiej, zostają pozbawione od tego momentu prawa użytkowania w rozrodzie i wpis do Księgi ich potomstwa.

TYPY KONI HUCULSKICH

Podział na pięć typów wg dr M. Jackowskiego (zamieszczony w nr 1/2003 Informatora ZHKH „Hucuły”):

Do pierwszego typu należą konie w kształtach okrągłe, raczej małe, o krótkiej i szerokiej głowie z dużymi, wyrazistymi oczami, osadzonej na niezbyt długiej szyi. Nogi niezbyt długie, ale cienkokostne, twarde, często małe kopyta.

Do drugiego typu należą konie drobne, o małej, szczupłej, lekko długawej głowie, często z dość wyrazistym okiem. Szyja raczej cienka, niezbyt krótka. Kłoda raczej bardziej płaska niż wypukła, niezbyt głęboka, długawa w słabiznach, nogi o cienkich kościach. W ogólnym wyrazie i w budowie kłody szlachetny.

Do trzeciego typu należą konie duże, ordynarne w kształtach, o masywnej i grubokościstej sylwetce, z ciężką głową, o oku raczej małym, często schowanym w fałdzie lub głęboko w oczodole. Kłoda długa, zad wielki, prosty i długi, czasami rozłupany, żebra nieco mniej wysklepione. Koń w dużej ramie o wielkich, ciężkich kopytach.

Do czwartego typu należą konie szlachetne, w typie małego konia półkwi, o wysokich nogach, często drobnokościsty, bardzo proporcjonalnie zbudowany, raczej niezbyt długi, głowa proporcjonalna, szyja długa, prosta, mniej ordynarna w kształtach, dość wysoko ustawiona, kopyta niezbyt duże.

Piąty typ hucuła to hucuł z Obczyn Bukowińskich o głowie długiej, ciężkiej, mało szlachetnej. Oko małe, skośne, głęboko osadzone. Szyja zawsze dość długa. Kłoda masywna, długa, głęboka, ciężka - jak u konia pogrubionego o długiej słabiznie, raczej długim, często spadzistym zadzie, mocnym i wyraźnie przebudowanym. Klacze wyraźnie rozłożyste o nogach niezbyt długich, ale cienkokostnych z widocznie zaznaczonym podkrojem, stawy dobrze wykształcone, wyraźne, nogi suche. Często miękkie pęciny. Bardzo dobre, duże kopyta. Ruch swobodny, posuwisty, szeroki w stępie i w kłusie. Maści ciemne - myszata, gniada, skarogniada, kara, czasem kasztanowata, nigdy srokata. W ogólnym wyrazie, mimo podobieństwa w kształtach do koni pogrubionych, bardziej jednak szlachetne niż zimnokrwiste o wyraźnych cechach konia prymitywnego.

B. CHARAKTERYSTYKA KONI HUCULSKICH

1. Dotychczasowe rozpoznanie

1.1. Analiza dostępnych materiałów i ocena ich przydatności

Tabela nr 1. Zestawienie i ocena przydatności dostępnych materiałów

Lp.	Autor	Rok publikacji	Tytuł	Wydawnictwo	Ocena przydatności do sporządzenia opracowania
1	Tomczyk – Wrona I.	2009	Program ochrony zasobów genetycznych koni rasy huculskiej	załącznik do zarządzenia nr 70/09 z dn. 30.12.2009	opracowanie bardzo przydatne
2	Polski Związek Hodowców Koni	2007	Program hodowli koni rasy huculskiej	Polski Związek Hodowców Koni	opracowanie bardzo przydatne
3	Kosiniak – Kamysz K., Brzeski E., Kulisa M., Jackowski M.	1994	Hodowla konia huculskiego	Operat 5, Ochrona zasobów faunistycznych Bieszczadzkiego Parku Narodowego	opracowanie bardzo przydatne
4	Bordzoł A., Jackowski M.	2008	Struktura genealogiczna populacji koni huculskich w Bieszczadzkiem Parku Narodowym	Roczniki Bieszczadzkie 16 (2008) Wydawnictwo BdPN	opracowanie przydatne
5	Pryk K. (pod kierunkiem Długosz B.)	2009	Współczynnik spokrewnienia i inbrodu koni huculskich w ZHKK BdPN w Wołosatem	Praca magisterska, UR. im. Hugona Kołłątaja w Krakowie Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt	opracowanie przydatne
6	Pruski W.	1960	Hodowla Koni; tom I	Państwowe wydawnictwo rolnicze i leśne; Warszawa	opracowanie przydatne
7	Bordzoł A., Suwała M.	2009	Hucule w Bieszczadzkiem Parku Narodowym	Bieszczadzki Park Narodowy	opracowanie przydatne
8	Brzeski E., Górska K., Rudowski M.	1988	Konie huculskie	PWN, Warszawa	opracowanie przydatne
9	Holländer M.	1938	Koń huculski	Nakład ZHKK, Warszawa	opracowanie przydatne
10	Krawczyk P.	1994	Koń huculski w Bieszczadach	Chrońmy Przyrodę Ojczyzną, nr 50/5	opracowanie przydatne
11	Brzeski E., Kulisa M.	1993	Charakterystyka biometryczna koni huculskich	Zesz. Nauk. AR Kraków, Zootech., 29	opracowanie przydatne
12	Brzeski E., Jackowski M.	1988	Model konia huculskiego	Zesz. Nauk. AR Kraków, Zootech., 26	opracowanie przydatne
13	Krzemień M., Kario W.	1991	Hucule konie połonin	Parol Company	opracowanie przydatne
14	Pruchniewicz W.	2003	Akademia Jeździecka część I	Chaber PR – Akademia Jeździecka, Warszawa	opracowanie o charakterze poglądowym
15	Kania-Gierdziewicz J.	2008	Metody szacowania spokrewnienia i inbrodu stosowane w analizie struktury genetycznej populacji	Wiadomości Zootechniczne, R. XLVI (2008), 3: 29–41, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, Katedra Genetyki i Metod Doskonalenia Zwierząt	opracowanie o charakterze poglądowym
16	Chudoba K.	2008	Spokrewnienie i inbred w stadach owiec i kóz – program komputerowy dla Windows XP i Vista	wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu Redaktor Naczelny – prof. dr hab. Andrzej Kotecki	opracowanie o charakterze poglądowym
17	Wright S.	1931	Evaluation in Mendelian populations	Genetics, 14	opracowanie o charakterze poglądowym

B. Charakterystyka koni huculskich

Wykaz stron internetowych przydatnych przy sporządzaniu operatu	
Lp.	Adres internetowy
1	www.bazakoni.pl
2	www.koniehuculskie.pl
3	www.pzhkh.pl
4	www.hij.com.pl
5	www.pzhk.pl
6	www.konie.biz
7	www.bdpn.pl
8	www.czerwonytrop.com
9	isip.sejm.gov.pl
10	jay.up.poznan.pl
11	www.mos.gov.pl
12	www.izoo.krakow.pl
13	www.canine-genetics.com/relation.htm
14	www.alpinponyaustria.at/APA/Seite1.htm

1.2. Zakres uzupełniających prac inwentaryzacyjnych

Tabela nr 2. Zestawienie zakresu uzupełniających prac inwentaryzacyjnych

Lp.	Przedmiot inwentaryzacji	Zakres wykorzystanych dostępnych danych	Zakres uzupełniających prac inwentaryzacyjnych
1	koń huculski, pojedynczy osobnik	dane z paszportu konia – szczegółowe dane konia np. pochodzenie, opis konia itp.	weryfikacja dostępnych danych poprzez obserwacje bezpośrednią każdego konia, zbieranie informacji w stadninie
2	stado koni huculskich	wykorzystanie danych z internetowej bazy rodowodowej koni	obliczenie (sprawdzenie) współczynnika inbrodu
3	klacze matki i ogiery czołowe	wykorzystanie danych z internetowej bazy rodowodowej koni	obliczenie współczynnika spokrewnienia ze wzoru: $RC_{AB}=2IC_{AB}/[(1+IC_A)(1+IC_B)]^{1/2}$ * klaczy matek z obecnymi ogierami czołowymi

*- źródło: John B. Armstrong, 1998, 1999 Significant Relationships (<http://www.canine-genetics.com/relation.htm>)

2. Bieżąca inwentaryzacja i obserwacja

2.1. Metodyka inwentaryzacji stada koni huculskich i obiektów ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna

Tabela nr 3. Zestawienie metod inwentaryzacji stada koni huculskich i obiektów ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna

Lp.	Przedmiot inwentaryzacji	Miejsce inwentaryzacji	Czas inwentaryzacji	Metoda inwentaryzacji	Szczegółowy opis metody inwentaryzacji
1	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	obserwacja terenowa, na miejscu	obserwacja bezpośrednia koni i całej infrastruktury (stajnie, wybiegi, kryta ujeżdżalnia, itp.) sporządzanie notatek, zdjęć
2	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	analiza danych z paszportów koni	pozyskiwanie z paszportów informacji o danym koniu: wymiary, rodowód, data urodzenia, nr palenia itp.

Lp.	Przedmiot inwentaryzacji	Miejsce inwentaryzacji	Czas inwentaryzacji	Metoda inwentaryzacji	Szczegółowy opis metody inwentaryzacji
3	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	analiza dostępnych opracowań dotyczących koni huculskich	analiza informacji z wcześniejszego operatu o hodowli konia huculskiego w Bieszczadzkiem Parku Narodowym, innych dostępnych opracowań i stron internetowych typu: www.pzhk.pl - strona Polskiego Związku Hodowców Koni, www.pzhkh.pl - strona Polskiego Związku Hodowców Koni Huculskich, www.koniehuculskie.pl, www.bdpn.pl - strona Bieszczadzkiego Parku Narodowego
4	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierowników stadnin
5	klacze matki i ogiery czołowe	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	wykorzystanie danych z internetowej bazy rodowodowej koni	korzystanie ze strony internetowej: www.bazakoni.pl, oraz korzystanie ze wzoru: $RC_{AB}=2IC_{AB}/[(1+IC_A)(1+IC_B)]^{1/2}$
6	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate, SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	wykorzystanie danych z internetowej bazy rodowodowej koni	korzystanie ze strony internetowej: www.bazakoni.pl
9	wszystkie obiekty ZHKH Wołosate	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	obserwacja terenowa, na miejscu i pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	fotografowanie obiektów, ocenianie stanu technicznego, zbieranie informacji ustnych o obiektach od kierownika stadnin
10	wszystkie obiekty SKH Tarnawa Niżna	SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	obserwacja terenowa, na miejscu i pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	fotografowanie obiektów, ocenianie stanu technicznego, zbieranie informacji ustnych o obiektach od kierownika stadnin

BAZA KONI – METODA INWENTARYZACJI

Portal internetowy www.bazakoni.pl to rodowodowa baza koni. Gromadzone i udostępniane są tam informacje o hodowanych w Polsce koniach, ich pochodzeniu, osiągnięciach i współczynnikach genetycznych. Jedną z możliwości bazy jest obliczanie współczynników genetycznych (współczynników inbredu, pokrewieństwa) dla każdego konia. Baza, za pomocą rodowodu testowego daje także możliwość zbudowania hipotetycznego rodowodu dla ewentualnego potomka (z obliczonymi automatycznie współczynnikami genetycznymi dla ewentualnego potomka). Znajomość współczynnika inbredu można wykorzystać przy obliczaniu spokrewnienia pomiędzy klaczami matkami a ogierami kryjącymi (czołowymi) wykorzystując następujący wzór $RC_{AB}=2IC_{AB}/[(1+IC_A)(1+IC_B)]^{1/2}$, gdzie IC_{AB} to współczynnik inbredu hipotetycznego potomka rodziców A i B natomiast IC_A i IC_B to współczynniki inbredu osobników A i B.

2.1.1. Metodyka obserwacji procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Tabela nr 4. Zestawienie metod obserwacji procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Lp.	Proces, zmiana	Miejsce inwentaryzacji	Czas inwentaryzacji	Metoda inwentaryzacji	Szczegółowy opis metody inwentaryzacji
1	zmiany w liczebności stada	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stadnin, analiza zmian liczebności w poprzednich latach
2	proces utrzymywania się bardzo wysokiej rozrodzności (76-100%)	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stadnin dotyczących rozrodzności koni huculskich

B. Charakterystyka koni huculskich

Lp.	Proces, zmiana	Miejsce inwentaryzacji	Czas inwentaryzacji	Metoda inwentaryzacji	Szczegółowy opis metody inwentaryzacji
3	proces utrzymywania się różnicowania inbrodu, w większej części stada nie przekraczającego 10%	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	analiza dostępnych opracowań dotyczących koni huculskich i wykorzystanie danych z internetowej bazy rodowodowej koni	korzystanie z obliczeń wykonanych w 2008 roku w badaniach prowadzonych podczas pisania pracy magisterskiej (Katarzyna Pryk „Współczynnik spokrewnienia i inbrodu koni huculskich w ZHKH BdPN w Wołosatem) oraz wykorzystanie informacji zawartych na stronie internetowej: www.bazakoni.pl
4	proces utrzymywania się stałego poziomu spokrewnienia w stadzie	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	analiza dostępnych opracowań dotyczących koni huculskich i wykorzystanie danych z internetowej bazy rodowodowej koni	korzystanie z obliczeń wykonanych w 2008 roku w badaniach prowadzonych podczas pisania pracy magisterskiej (Katarzyna Pryk „Współczynnik spokrewnienia i inbrodu koni huculskich w ZHKH BdPN w Wołosatem), oraz wykorzystanie informacji zawartych na stronie internetowej: www.bazakoni.pl

2.1.2. Metodyka obserwacji zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Tabela nr 5. Zestawienie metod obserwacji zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Lp.	Zagrożenie	Miejsce inwentaryzacji	Czas inwentaryzacji	Metoda inwentaryzacji	Szczegółowy opis metody inwentaryzacji
1	choroby powodujące ronienie u klaczy	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stajni, dane ze stadnin
2	resorbcja płodu, ronienie u klaczy	ZHKH Wołosate	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stajni, dane ze stadnin
3	ucieczki lokalne, ucieczki poza granicę państwa	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	pozyskiwanie danych bezpośrednio od pracowników stadnin, sporządzanie notatek, dane ze stadnin
4	źle ogrodzone pastwiska	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	pozyskiwanie danych bezpośrednio od pracowników stadnin, sporządzanie notatek, dane ze stadnin
5	choroby koni powodujące wykluczenie konia z hodowli	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stadnin, dane ze stadnin
6	choroby powodujące padnięcie konia	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stajni, dane ze stadnin
7	urazy mechaniczne	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	analizowanie archiwalnych i bieżących zestawień i danych gromadzonych przez kierownika stajni, dane ze stadnin
8	zagryzienie przez dzikie zwierzęta	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	pozyskiwanie danych bezpośrednio od pracowników stadnin, sporządzanie notatek, dane ze stadnin
9	zatrucie rośliną trującą	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	maj, lipiec 2010	pozyskiwanie informacji archiwalnych i bieżących ze stadnin	pozyskiwanie danych bezpośrednio od pracowników stadnin, sporządzanie notatek, dane ze stadnin

2.2. Inwentaryzacja i obserwacja zjawisk**2.2.1. Inwentaryzacja stada koni huculskich****2.2.1.1. Inwentaryzacja poszczególnych koni huculskich****Tabela nr 6. Zestawienie inwentaryzacji poszczególnych koni huculskich**

Nr	Imię konia	Data	Rodzaj obserwacji	Płeć	Rasa	Status konia	Miejsce przebywania	Data urodzenia	Typ hodowli
1	Nefryt	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	ogier czołowy i hodowlany	ZHKH Wołosate	15.05.2003	alkierzowa i pastwiskowa
2	Sambor – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	ogier czołowy i hodowlany	ZHKH Wołosate	17.05.2006	alkierzowa i pastwiskowa
3	Szpak	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	ogier hodowlany	ZHKH Wołosate	8.02.2004	alkierzowa i pastwiskowa
4	Algier – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	3.02.2008	alkierzowa i pastwiskowa
5	Oczar – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	20.04.2008	alkierzowa i pastwiskowa
6	Brest – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	4.05.2008	alkierzowa i pastwiskowa
7	Alf – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	8.01.2009	alkierzowa i pastwiskowa
8	Wrzos – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	19.01.2009	alkierzowa i pastwiskowa
9	Arbat – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	31.03.2009	alkierzowa i pastwiskowa
10	Olivier – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	28.04.2009	alkierzowa i pastwiskowa
11	Oberek – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	młodzież męska	SKH Tarnawa Niżna	3.05.2009	alkierzowa i pastwiskowa
12	Alaska – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	10.04.2002	alkierzowa i pastwiskowa
13	Figa	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	18.12.1997	alkierzowa i pastwiskowa
14	Girgonia	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	7.12.1998	alkierzowa i pastwiskowa
15	Giza	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	16.09.1994	alkierzowa i pastwiskowa
16	Niezabudka	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	5.03.1996	alkierzowa i pastwiskowa
17	Oktawia	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	21.09.1993	alkierzowa i pastwiskowa

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Imię konia	Data	Rodzaj obserwacji	Płeć	Rasa	Status konia	Miejsce przebywania	Data urodzenia	Typ hodowli
18	Ola	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	4.06.2001	alkierzowa i pastwiskowa
19	Olivia	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	20.12.1991	alkierzowa i pastwiskowa
20	Ona	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	29.04.1997	alkierzowa i pastwiskowa
21	Sosenka	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	11.04.2002	alkierzowa i pastwiskowa
22	Niezapominajka	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	12.02.2004	alkierzowa i pastwiskowa
23	Obnoga – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	2.03.2005	alkierzowa i pastwiskowa
24	Alga – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	16.02.2006	alkierzowa i pastwiskowa
25	Arnika – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	25.02.2006	alkierzowa i pastwiskowa
26	Belka – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	12.03.2006	alkierzowa i pastwiskowa
27	Widawa – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	20.03.2006	alkierzowa i pastwiskowa
28	Osika – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka – hodowlana	ZHKH Wołosate	10.05.2006	alkierzowa i pastwiskowa
29	Szałwia – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka młoda – hodowlana	ZHKH Wołosate	21.01.2007	alkierzowa i pastwiskowa
30	Algieria – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka młoda – hodowlana	ZHKH Wołosate	24.02.2007	alkierzowa i pastwiskowa
31	Borówka – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	klacz matka młoda – hodowlana	ZHKH Wołosate	15.06.2007	alkierzowa i pastwiskowa
32	Waria – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	10.02.2008	alkierzowa i pastwiskowa
33	Obietnica – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	19.02.2008	alkierzowa i pastwiskowa
34	Agawa – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	6.04.2008	alkierzowa i pastwiskowa
35	Ważka – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	21.04.2008	alkierzowa i pastwiskowa
36	Ostróżka-W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	7.05.2008	alkierzowa i pastwiskowa

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Imię konia	Data	Rodzaj obserwacji	Płeć	Rasa	Status konia	Miejsce przebywania	Data urodzenia	Typ hodowli
37	Wiosna – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	2.02.2009	alkierzowa i pastwiskowa
38	Buczyna – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	7.04.2009	alkierzowa i pastwiskowa
39	Ofelia – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	31.03.2009	alkierzowa i pastwiskowa
40	Wyka – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	7.04.2009	alkierzowa i pastwiskowa
41	Olcza – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	młodzież żeńska	ZHKH Wołosate	6.05.2009	alkierzowa i pastwiskowa
42	Apis – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	11.02.2010	alkierzowa i pastwiskowa
43	Bielik – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	3.03.2010	alkierzowa i pastwiskowa
44	Arak – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	5.03.2010	alkierzowa i pastwiskowa
45	Wiar – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	3.04.2010	alkierzowa i pastwiskowa
46	Wiórek – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	7.04.2010	alkierzowa i pastwiskowa
47	Wróbel – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	20.03.2010	alkierzowa i pastwiskowa
48	Agent – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	3.04.2010	alkierzowa i pastwiskowa
49	Bohun – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	ogier	hc	źrebię ogier	ZHKH Wołosate	30.04.2010	alkierzowa i pastwiskowa
50	Oslawa – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	źrebię klacz	ZHKH Wołosate	6.03.2010	alkierzowa i pastwiskowa
51	Okrasa – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	źrebię klacz	ZHKH Wołosate	18.03.2010	alkierzowa i pastwiskowa
52	Obca – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	źrebię klacz	ZHKH Wołosate	20.04.2010	alkierzowa i pastwiskowa
53	Odessa – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	klacz	hc	źrebię klacz	ZHKH Wołosate	28.03.2010	alkierzowa i pastwiskowa
54	Fan	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	16.04.1995	alkierzowa i pastwiskowa
55	Jurat	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	30.03.1994	alkierzowa i pastwiskowa

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Imię konia	Data	Rodzaj obserwacji	Płeć	Rasa	Status konia	Miejsce przebywania	Data urodzenia	Typ hodowli
56	Lemur	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	4.02.2001	alkierzowa i pastwiskowa
57	Luksor	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	31.12.1993	alkierzowa i pastwiskowa
58	Lupus – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	27.02.2003	alkierzowa i pastwiskowa
59	Negrylów	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	17.03.2001	alkierzowa i pastwiskowa
60	Nocek – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	9.01.1993	alkierzowa i pastwiskowa
61	Obicz	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	25.11.2001	alkierzowa i pastwiskowa
62	Oktan	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	4.11.2000	alkierzowa i pastwiskowa
63	On	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	13.01.2001	alkierzowa i pastwiskowa
64	Orlik – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	15.03.2003	alkierzowa i pastwiskowa
65	Rapier	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	3.04.2001	alkierzowa i pastwiskowa
66	Relaks – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	23.01.2003	alkierzowa i pastwiskowa
67	Rewers	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	15.05.2001	alkierzowa i pastwiskowa
68	Sabała – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	28.01.2003	alkierzowa i pastwiskowa
69	Szarak – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	SKH Tarnawa Niżna	4.03.2003	alkierzowa i pastwiskowa
70	Gorgan – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	21.01.2005	alkierzowa i pastwiskowa
71	Ob – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	26.03.2005	alkierzowa i pastwiskowa
72	Pietrosu – Austria	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	11.05.2004	alkierzowa i pastwiskowa
73	Woroblin – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	25.03.2007	alkierzowa i pastwiskowa
74	Agat – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	5.03.2007	alkierzowa i pastwiskowa

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Imię konia	Data	Rodzaj obserwacji	Płeć	Rasa	Status konia	Miejsce przebywania	Data urodzenia	Typ hodowli
75	Wolin – W	maj, lipiec 2010	bezpośredni i pośredni	wałach	hc	wałach roboczy	ZHKH Wołosate	7.05.2007	alkierzowa i pastwiskowa

Nr	Status hodowli	Maść/grupa maści	Ocena maści	Palenie	Imię ojca
1	zachowawcza	myszata	pożądana	–	Napis
2	zachowawcza	myszatosrokata	pożądana	144	Semen
3	zachowawcza	ciemnomyszata	pożądana	109	Puchacz
4	zachowawcza	ciemnomyszata	pożądana	153	Nominał
5	zachowawcza	myszata	pożądana	158	Fryderyko
6	zachowawcza	myszata	pożądana	160	Fryderyko
7	zachowawcza	ciemnomyszata	pożądana	162	Nominał
8	zachowawcza	gniada	pożądana	171	Nominał
9	zachowawcza	gniada	pożądana	163	Fryderyko
10	zachowawcza	myszata	pożądana	168	Fryderyko
11	zachowawcza	jasnogniada	pożądana	169	Fryderyko
12	zachowawcza	skarogniada	pożądana	85	Semen
13	zachowawcza	gniada	pożądana	31	Hawrań
14	zachowawcza	ciemnomyszata	pożądana	40	Nokturn
15	zachowawcza	myszata	pożądana	09	Neszor
16	zachowawcza	ciemnogniada - srokata	pożądana	–	Puszczyk
17	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	01	Szafir
18	zachowawcza	gniada	pożądana	78	Paw
19	zachowawcza	wilcza	pożądana	10	Szafir
20	zachowawcza	kara	pożądana	25	Nokturn
21	zachowawcza	skarogniada – srokata	pożądana	86	Paw
22	zachowawcza	gniada – srokata	pożądana	102	Puchacz
23	zachowawcza	gniada	pożądana	122	Ouśor VIII – 50
24	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	18	Nominał
25	zachowawcza	ciemnomyszata - srokata	pożądana	130	Semen
26	zachowawcza	ciemnomyszata - srokata	pożądana	133	Semen
27	zachowawcza	gniada	pożądana	135	Ouśor VIII – 50
28	zachowawcza	gniada	pożądana	143	Ouśor VIII – 50
29	zachowawcza	myszata	pożądana	148	Nominał
30	zachowawcza	myszata	pożądana	151	Nominał
31	zachowawcza	gniada – srokata	pożądana	152	Ouśor VIII – 50
32	zachowawcza	gniada	pożądana	154	Fryderyko
33	zachowawcza	gniada	pożądana	155	Fryderyko
34	zachowawcza	myszata	pożądana	157	Fryderyko
35	zachowawcza	gniada	pożądana	159	Nominał
36	zachowawcza	myszata	pożądana	161	Fryderyko
37	zachowawcza	ciemnogniada – myszata	pożądana	172	Nominał
38	zachowawcza	ciemnomyszata	pożądana	165	Fryderyko
39	zachowawcza	skarogniada	pożądana	167	Fryderyko
40	zachowawcza	gniada	pożądana	170	Nominał

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Status hodowli	Maść/grupa maści	Ocena maści	Palenie	Imię ojca
41	zachowawcza	gniada	pożądana	166	Fryderyko
42	zachowawcza	myszata	pożądana	173	Nefryt
43	zachowawcza	myszata	pożądana	176	Nefryt
44	zachowawcza	myszata	pożądana	174	Nefryt
45	zachowawcza	myszata	pożądana	184	Nefryt
46	zachowawcza	gniada	pożądana	183	Nefryt
47	zachowawcza	jasnomyszata	pożądana	182	Nefryt
48	zachowawcza	jasnomyszata	pożądana	175	Nefryt
49	zachowawcza	myszata	pożądana	177	Nefryt
50	zachowawcza	myszata	pożądana	181	Nefryt
51	zachowawcza	myszata	pożądana	178	Nefryt
52	zachowawcza	myszata	pożądana	175	Nefryt
53	zachowawcza	jasnomyszata	pożądana	180	Nefryt
54	zachowawcza	gniada	pożądana	12	Nokturn
55	zachowawcza	gniada	pożądana	04	Jaśmin
56	zachowawcza	karo – srokata	pożądana	70	Semen
57	zachowawcza	myszata	pożądana	02	Rewir
58	zachowawcza	myszato – srokata	pożądana	97	Semen
59	zachowawcza	gniada	pożądana	73	Paw
60	zachowawcza	gniada	pożądana	88	Paw
61	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	79	Safian
62	zachowawcza	skarogniada	pożądana	59	Paw
63	zachowawcza	skarogniada	pożądana	64	Paw
64	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	100	Paw
65	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	71	Paw
66	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	96	Paw
67	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	76	Semen
68	zachowawcza	myszata	pożądana	91	Semen
69	zachowawcza	ciemnogniada	pożądana	98	Paw
70	zachowawcza	jasnomyszto – srokata	pożądana	116	Semen
71	zachowawcza	gniado – srokata	pożądana	125	Ouśor VIII – 50
72	zachowawcza	ciemnomyszata	pożądana	–	Jadeit
73	zachowawcza	gniado – srokata	pożądana	–	Ouśor VIII – 50
74	zachowawcza	myszata	pożądana	–	Nominał
75	zachowawcza	gniada	pożądana	–	Ouśor VIII – 50

Nr	Imię matki	Imię ojca matki	Pochodzenie ród męski	Pochodzenie linia żeńska	Wysokość w kłębie*	Obwód nadpęcia*
1	Nota	Luzak	Goral	Nakoneczna	140	19
2	Suta	Hawrań	Gurgul	Srocza	141	20
3	Szarotka	Puszczczyk	Prislop	Bajkałka	144	18,7
4	Alaska – W	Semen	Pietrosu	Agatka	–	–
5	Ona	Nokturn	Hroby	Wołga	–	–
6	Sosenka	Paw	Hroby	Bajkałka	–	–
7	Alaska – W	Semen	Pietrosu	Agatka	–	–

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Imię matki	Imię ojca matki	Pochodzenie ród męski	Pochodzenie linia żeńska	Wysokość w kłębie*	Obwód nadpęcia*
8	Niezabudka	Puszczczyk	Pietrosu	Wyderka	–	–
9	Girgonia	Nokturn	Hroby	Agatka	–	–
10	Olivia	Szafir	Hroby	Wołga	–	–
11	Obnoga – W	Ouśor VIII – 50	Hroby	Wołga	–	–
12	Asterka	Hawrań	Gurgul	Agatka	137	18,5
13	Frezja	Szafir	Hroby	Wyderka	135	17,5
14	Giza	Neszor	Gurgul	Agatka	141	18
15	Gama	Hroby V – 22	Ouśor	Agatka	141	18,25
16	Nasturcja	Afekt	Gurgul	Wyderka	138	18,5
17	Oskoma	Ouśor	Gurgul	Wołga	138	19,25
18	Olivia	Szafir	Pietrosu	Wołga	138	18
19	Oskoma	Ouśor	Gurgul	Wołga	137	19
20	Oskoma	Ouśor	Gurgul	Wołga	139	18,25
21	Szarotka	Puszczczyk	Pietrosu	Bajkałka	138	18
22	Niezabudka	Puszczczyk	Prislop	Wyderka	140	18
23	Ola	Paw	Ouśor I	Wołga	143	18,5
24	Alaska	Semen	Pietrosu	Agatka	139	18,2
25	Girgonia	Nokturn	Gurgul	Agatka	138	18
26	Szarotka	Puszczczyk	Gurgul	Bajkałka	139	18
27	Figa	Hawrań	Ouśor I	Wyderka	140	18
28	Olivia	Szafir	Ouśor I	Wołga	142	18
29	Spinoza	Rewir	Pietrosu	Srocza	142	18
30	Alaska	Semen	Pietrosu	Agatka	141	19
31	Sosenka	Paw	Ouśor	Bajkałka	138	17,5
32	Niezabudka	Puszczczyk	Hroby	Wyderka	–	–
33	Ola	Paw	Hroby	Wołga	–	–
34	Girgonia	Nokturn	Hroby	Wołga	–	–
35	Figa	Hawrań	Pietrosu	Wyderka	–	–
36	Oktawia	Szafir	Hroby	Wołga	–	–
37	Niezapominajka	Puchacz	Pietrosu	Wyderka	–	–
38	Sosenka	Paw	Hroby	Bajkałka	–	–
39	Ona	Nokturn	Hroby	Wołga	–	–
40	Figa	Hawrań	Pietrosu	Wyderka	–	–
41	Ola	Paw	Hroby	Wołga	–	–
42	Alaska – W	Semen	Goral	Agatka	–	–
43	Belka – W	Semen	Goral	Bajkałka	–	–
44	Arnika – W	Semen	Goral	Agatka	–	–
45	Widawa	Ouśor VIII – 50	Goral	Wyderka	–	–
46	Niezapominajka	Puchacz	Goral	Wyderka	–	–
47	Figa	Hawrań	Goral	Wyderka	–	–
48	Giza	Neszor	Goral	Agatka	–	–
49	Sosenka	Paw	Goral	Bajkałka	–	–
50	Osika – W	Ouśor VIII – 50	Goral	Wołga	–	–
51	Oktawia	Szafir	Goral	Wołga	–	–

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Imię matki	Imię ojca matki	Pochodzenie ród męski	Pochodzenie linia żeńska	Wysokość w kłębie*	Obwód nadpęcia*
52	Ola	Paw	Goral	Wołga	–	–
53	Ona	Nokturn	Goral	Wołga	–	–
54	Faza	Giewont	Gurgul	Wyderka	–	–
55	Doba	Góral X	Gurgul	Nakoneczna	–	–
56	Letczyna	Luzak	Gurgul	Laliszka	–	–
57	Letczyna	Luzak	Gora	Laliszka	–	–
58	Letczyna	Luzak	Gurgul	Laliszka	–	–
59	Niezabudka	Puszczczyk	Pietrosu	Wyderka	–	–
60	Niezabudka	Puszczczyk	Pietrosu	Wyderka	–	–
61	Oktawia	Szafir	Goral	Wołga	–	–
62	Oktawia	Szafir	Pietrosu	Wołga	–	–
63	Ona	Nokturn	Pietrosu	Wołga	–	–
64	Olimpia	Szafir	Pietrosu	Wołga	–	–
65	Rawenna	Puszczczyk	Pietrosu	Wrona	–	–
66	Rewia	Nokturn	Pietrosu	Srocza	–	–
67	Rewia	Nokturn	Gurgul	Srocza	–	–
68	Spinoza	Rewia	Gurgul	Srocza	–	–
69	Szarotka	Puszczczyk	Pietrosu	Bajkałka	–	–
70	Girgonia	Nokturn	Gurgul	Agatka	–	–
71	Olmera	Semen	Oušor	Wołga	–	–
72	Patyna	Jaśmin	Pietrosu	Polanka	–	–
73	Niezabudka	Puszczczyk	Oušor	Wyderka	–	–
74	Atrapa	Semen	Pietrosu	Agatka	–	–
75	Farcia	Paw	Oušor	Wyderka	–	–

Nr	Obwód klatki piersiowej*	Wzorzec biometryczny rasy*	Kraj urodzenia konia	Sposób użytkowania konia
1	172	spełnia	Austria	wierzchowe
2	182	spełnia	Polska	wierzchowe
3	175	spełnia	Polska	wierzchowo – zaprzęgowe
4	–	–	Polska	–
5	–	–	Polska	–
6	–	–	Polska	–
7	–	–	Polska	–
8	–	–	Polska	–
9	–	–	Polska	–
10	–	–	Polska	–
11	–	–	Polska	–
12	178	spełnia	Polska	wierzchowe
13	174	spełnia	Polska	wierzchowe
14	180	spełnia	Polska	wierzchowo – zaprzęgowy
15	178	spełnia	Polska	wierzchowo – zaprzęgowy
16	179	spełnia	Polska	wierzchowo – zaprzęgowy
17	184	spełnia	Polska	wierzchowo – zaprzęgowy
18	182	spełnia	Polska	wierzchowe

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Obwód klatki piersiowej*	Wzorzec biometryczny rasy*	Kraj urodzenia konia	Sposób użytkowania konia
19	182	spełnia	Polska	wierzchowo – zaprzęgowy
20	184	spełnia	Polska	wierzchowe
21	172	spełnia	Polska	wierzchowe
22	181	spełnia	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
23	181	spełnia	Polska	wierzchowe
24	180	spełnia	Polska	wierzchowe
25	179	spełnia	Polska	wierzchowe
26	178	spełnia	Polska	wierzchowe
27	181	spełnia	Polska	wierzchowe
28	188	spełnia	Polska	wierzchowe
29	189	spełnia	Polska	wierzchowe
30	181	spełnia	Polska	wierzchowe
31	179	spełnia	Polska	wierzchowe
32	–	–	Polska	–
33	–	–	Polska	–
34	–	–	Polska	–
35	–	–	Polska	–
36	–	–	Polska	–
37	–	–	Polska	–
38	–	–	Polska	–
39	–	–	Polska	–
40	–	–	Polska	–
41	–	–	Polska	–
42	–	–	Polska	–
43	–	–	Polska	–
44	–	–	Polska	–
45	–	–	Polska	–
46	–	–	Polska	–
47	–	–	Polska	–
48	–	–	Polska	–
49	–	–	Polska	–
50	–	–	Polska	–
51	–	–	Polska	–
52	–	–	Polska	–
53	–	–	Polska	–
54	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
55	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
56	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
57	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
58	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
59	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
60	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
61	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
62	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Obwód klatki piersiowej*	Wzorzec biometryczny rasy*	Kraj urodzenia konia	Sposób użytkowania konia
63	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
64	–	–	Polska	wierzchowe
65	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
66	–	–	Polska	wierzchowe
67	–	–	Polska	wierzchowe
68	–	–	Polska	wierzchowe
69	–	–	Polska	wierzchowe
70	–	–	Polska	wierzchowo - zaprzęgowy
71	–	–	Polska	wierzchowe
72	–	–	Austria	wierzchowo - zaprzęgowy
73	–	–	Polska	wierzchowe
74	–	–	Polska	wierzchowe
75	–	–	Polska	wierzchowe

Nr	Punkty* bonitacyjne	Wpis do księgi* stadnej	Współczynnik inbredu (%)	Współczynnik spokrewnienia klaczy matki z ogierem Nefryt (%)	Współczynnik spokrewnienia klaczy matki z ogierem Sambor-W (%)
1	79	tak	6,45	–	–
2	80	tak	7,71	–	–
3	78	tak	0,39	–	–
4	–	–	5,32	–	–
5	–	–	8,06	–	–
6	–	–	5,62	–	–
7	–	–	5,32	–	–
8	–	–	2,73	–	–
9	–	–	8,15	–	–
10	–	–	6,98	–	–
11	–	–	1,85	–	–
12	79	tak	6,4	1,68	4,81
13	78	tak	2,73	2,73	4,04
14	81	tak	6,25	1,53	2,31
15	79	tak	6,59	1,77	1,96
16	79	tak	9,08	1,36	1,63
17	80	tak	4,59	2,02	2,62
18	78	tak	4,15	1,92	1,94
19	79	tak	4,59	2,03	2,62
20	78	tak	3,76	1,82	3,01
21	81	tak	4,35	1,56	1,93
22	81	tak	0,39	1,88	2,1
23	78	tak	0,15	1,64	1,7
24	79	tak	5,32	1,58	2,99
25	79	tak	11,38	1,09	3,64
26	80	tak	12,6	0,95	3,56
27	79	tak	0,1	1,4	3,53
28	79	tak	0,49	1,85	2,54

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Punkty* bonitacyjne	Wpis do księgi* stadnej	Współczynnik inbrodu (%)	Współczynnik spokrewnienia klaczy matki z ogierem Nefryt (%)	Współczynnik spokrewnienia klaczy matki z ogierem Sambor-W (%)
29	78	tak	5,91	1,23	2,88
30	79	tak	5,32	1,58	2,97
31	78	tak	0,15	1,37	1,79
32	-	-	6,84	-	-
33	-	-	5,18	-	-
34	-	-	8,15	-	-
35	-	-	5,18	-	-
36	-	-	6,98	-	-
37	-	-	1,32	-	-
38	-	-	5,62	-	-
39	-	-	8,06	-	-
40	-	-	5,18	-	-
41	-	-	5,18	-	-
42	-	-	6,25	-	-
43	-	-	4,78	-	-
44	-	-	5,22	-	-
45	-	-	3,08	-	-
46	-	-	6,54	-	-
47	-	-	5,32	-	-
48	-	-	5,42	-	-
49	-	-	6,64	-	-
50	-	-	3,03	-	-
51	-	-	2	-	-
52	-	-	5,96	-	-
53	-	-	4,93	-	-
54	-	-	8,84	-	-
55	-	-	4,74	-	-
56	-	-	7,03	-	-
57	-	-	4,64	-	-
58	-	-	7,03	-	-
59	-	-	7,71	-	-
60	-	-	7,71	-	-
61	-	-	4,54	-	-
62	-	-	4,15	-	-
63	-	-	3,66	-	-
64	-	-	4,15	-	-
65	-	-	4,35	-	-
66	-	-	3,91	-	-
67	-	-	9,67	-	-
68	-	-	9,9	-	-
69	-	-	4,35	-	-
70	-	-	11,38	-	-
71	-	-	0	-	-

B. Charakterystyka koni huculskich

Nr	Punkty* bonitacyjne	Wpis do księgi* stadnej	Współczynnik inbrodu (%)	Współczynnik spokrewnienia klaczy matki z ogierem Nefryt (%)	Współczynnik spokrewnienia klaczy matki z ogierem Sambor-W (%)
72	–	–	4,98	–	–
73	–	–	0,5	–	–
74	–	–	5,71	–	–
75	–	–	0,19	–	–

*- cechy oznaczone gwiazdką dotyczą koni hodowlanych (klacze matki, ogiery hodowlane)

STADO KONI HUCULSKICH

Klacze hodowlane (klacze matki) – obecnie w hodowli wykorzystuje się 20 klaczy (w tym trzech klaczy młodych, 3 letnie) reprezentujących 5 linii żeńskich: Agatki, Bajkałki, Srocзки, Wołgi i Wyderki (Wydry).

Ogiery czołowe – obecnie stadnina do krycia używa 2 ogierów czołowych: Nefryta (ród Gorala), który dzierżawiony jest od prywatnego hodowcy oraz Sambora-W (ród Gurgula) wyhodowanego w stadninie w ZHKH w Wołosatem.

Ogiery hodowlane – stadnina ZHKH Wołosate posiada punkt kopulacyjny. W punkcie dostępne są 3 ogiery hodowlane: Nefryt, Sambor-W i Szpak.

Wałachy – obecnie stadnina posiada 22 wałachy, 14 z nich przebywa w stadninie w ZHKH Wołosate, z których 4 udostępniane są Straży Parku. Koni wałachów używa się jako koni roboczych udostępnianych turystom, przyjeźdnym np. do turystyki górskiej, rajdów, bryczek, jazdy na placu, kuligów. 8 wałachów przebywa w okresie letnim od maja do października w Stacji Konia Huculskiego w Tarnawie Niżnej, gdzie także wykorzystywane są jako konie robocze udostępniane dla turystów (bryczki, jazdy w teren, na maneżu, rajdy).

Żrebięta, młodzież żeńska i męska – Obecnie w stadninie jest 12 źrebiąt urodzonych w 2010 r. (luty, marzec, kwiecień) i 15 klaczy zażrebiionych (z 21 pokrytych klaczy) – czyli planuje się 15 źrebiąt.

Obecnie młodzież żeńska i źrebięta (klacze i ogiery) przebywają w ZHKH Wołosate tj. 22 konie, a 8 ogierów rocznych i dwuletnich w Tarnawie Niżnej.

Dokumentacja fotograficzna (w załącznikach)

Tabela nr 7. Zestawienie fotografii wybranych koni huculskich

Numer fotografii	Opis/tytuł fotografii
1	kl. matka Alaska – W (o. Semen, m. Asterka) i źr. og. Apis – W (m. Alaska – W, o. Nefryt)
2	kl. matka Arnika – W (o. Semen, m. Girgonia) i źr. og. Arak – W (o. Nefryt, m. Arnika – W)
3	kl. matka Giza (o. Neszor, m. Gama) i źr. og. Agent – W (o. Nefryt, m. Giza)
4	kl. matka Belka – W (o. Semen, m. Szarotka) i źr. og. Bielik – W (o. Nefryt, m. Belka – W)
5	kl. matka Sosenska (o. Paw, m. Szarotka) i źr. og. Bohun – W (o. Nefryt, m. Sosenska)
6	kl. matka Oktawia (o. Szafir, m. Oskoma) i źr. kl. Okrasa – W (o. Nefryt, m. Oktawia)
7	kl. matka Ola (o. Nokturn, m. Oskoma) i źr. kl. Obca – W (o. Nefryt, m. Ola)
8	kl. matka Ona (o. Nokturn, m. Oskoma) i źr. kl. Odessa – W (o. Nefryt, m. Ona)
9	kl. matka Osika – W (o. Oušor VIII-50, m. Olivia) i źr. kl. Oslawa – W (o. Nefryt, m. Osika – W)
10	kl. matka Figa (o. Hawrań, m. Frezja) i źr. og. Wróbel W (o. Nefryt, m. Figa)
11	kl. matka Niezapominajka (o. Puchacz, m. Niezabudka) i źr. og. Wiórek – W (o. Nefryt, m. Niezapominajka)
12	kl. matka Widawa – W (o. Oušor VIII-50, m. Figa) i źr. og. Wiar – W (o. Nefryt, m. Widawa – W)
13	ogier czołowy i hodowlany Nefryt (o. Napis, m. Nota)
14	ogier hodowlany Szpak – W (o. Puchacz, m. Szarotka)
15	ogier czołowy i hodowlany Sambor – W (o. Semen, m. Suta)

(Zdjęcia pochodzą ze strony internetowej http://www.arge-huzulen.at/APA/Bieszczadzki_2010/html/B_Gestuet.html)

2.2.1.2. Inwentaryzacja infrastruktury ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna

Tabela nr 8. Zestawienie infrastruktury ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna

Numer obiektu	Lokalizacja obiektu	Nazwa obiektu	Opis obiektu
1	ZHKH Wołosate	stajnia nr 1	jest to główna stajnia hodowlana, budynek drewniany z blaszanym dachem, o wymiarach: 17m x63,1m
2	ZHKH Wołosate	wybiegi	4 wybiegi znajdują się na terenie obiektu, trzy mają wymiary: 63m x10m, czwarty 20m x20m
3	ZHKH Wołosate	wiata na słomę	wiata osiatkowana pokryta blaszanym dachem o wymiarach: 12,6m x21m
4	ZHKH Wołosate	wiata/silos	wiata pokryta blaszanym dachem o wymiarach: 24m x50m
5	ZHKH Wołosate	stodoła	drewniana stodoła o wymiarach: 17,1m x33m
6	ZHKH Wołosate	stajnia nr 2	drewniany budynek pokryty blaszanym dachem o wymiarach: 17m x63,1m
7	ZHKH Wołosate	kryta ujeżdżalnia	mieści się w drewnianym budynku pokrytym blaszanym dachem o wymiarach: 17m x63,1m
8	ZHKH Wołosate	lonżownik	okólnik ogrodzony drewnianymi żerdziami o średnicy 10 m
9	ZHKH Wołosate	teren niezabudowany	teren ośrodka nie zajęty przez infrastrukturę (przez stajnie budynki, pastwiska, maneże)
10	ZHKH Wołosate	pastwiska	trawiaste tereny należące do Bieszczadzkiego Parku Narodowego, na których wypasają się konie zwykle od wiosny do jesieni
11	SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 1 – stajnia nr 1	budynek drewniany pokryty blaszanym dachem, o wymiarach: 17,40m x78m
12	SKH Tarnawa Niżna	wybiegi	ogrodzone wybiegi koło stajni
13	SKH Tarnawa Niżna	pastwiska	trawiaste tereny należące do Bieszczadzkiego Parku Narodowego, na których wypasają się konie zwykle od wiosny do jesieni
14	SKH Tarnawa Niżna	plac z paleniskiem	palenisko ogrodzone kamieniami z drewnianymi ławami dookoła
15	SKH Tarnawa Niżna	mały maneż do jazdy	mały maneż ogrodzony drewnianymi barierkami o wymiarach: 13 x50m
16	SKH Tarnawa Niżna	budynek agregatu	betonowy budynek agregatu
17	SKH Tarnawa Niżna	piwnica	mała piwnica w ziemi
18	SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 2	drewniany budynek z blaszanym dachem o wymiarach: 17,40m x78m
19	SKH Tarnawa Niżna	duży maneż do jazdy	maneż ogrodzony taśmą, o wymiarach: 30 x70m
20	SKH Tarnawa Niżna	silos 3 komorowy	blaszany trzy komorowy silos o wymiarach: 17m x45m
21	SKH Tarnawa Niżna	stodoła	2 blaszane stodoły o wymiarach: 15m x61m
22	SKH Tarnawa Niżna	waga	pozostałości wagi samochodowej
23	SKH Tarnawa Niżna	teren niezabudowany	teren ośrodka nie zajęty przez infrastrukturę (przez stajnie budynki, pastwiska, maneże)

Informacje o wymiarach obiektów pochodzą z BdPN.

INFRASTRUKTURA ZHKH WOŁOSATE

Stajnia nr 1:

Jest to główna stajnia hodowlana. W stajni nr 1 znajduje się dyżurka, pełniąca funkcje biura z zapleczem sanitarnym, silosy na zboże (8 ton owsa/1 silos), gniotownik do owsa i magazyn. W stajni nr 1 znajduje się 25 boksów z czego 13 ma wymiary 4x3 metry pozostałe mają wymiary około 3x3,5 metra. W bocznej części stajni znajdują się boksy dla ogierów czołowych i hodowlanych. W stajni, w części głównej znajduje się bieżalnia dla klaczy ze źrebiętami i próbnik, używany podczas stanowienia klaczy. Pełni on także funkcje poskromu do zabiegów zootechniczno-weterynaryjnych. Ostatni boks w stajni pełni funkcje izolatki.

Wybiegi:

Wybiegi znajdują się koło stajni nr 1, stajni nr 2, pomiędzy wiatą na słomę, a stodołą i koło krytej ujeżdżalni. Posiadają paśniki na siano, konie mają zapewniony stały dostępem do wody. Na wybiegi wypuszcza się ogiery czołowe i hodowlane, wałachy robocze, młodzież (w okresie jesienno zimowym).

Wiata na słomę:

B. Charakterystyka koni huculskich

Zadaszona osiatkowana wiata, w której przechowywana jest słoma. Słomę należy przechowywać pod zadaszeniem, aby uchronić ją od deszczu, śniegu (niekorzystnych warunków atmosferycznych). Przemoczona słoma pleśnieje i jest niebezpieczna dla koni. Słoma używana jest do ścielenia koniom w boksach; chów na głębokiej ściółce.

Wiata/silos:

Wiata/silos pełni trzy funkcje: konie przebywają tam poza sezonem pastwiskowym; w dzień na wybiegu na noc zamykane są pod wiata (klacze ze źrebkami, wałachy, młodzież żeńska), w drugiej części wiaty oddzielonej od koni, znajduje się magazyn na maszyny (maszyny przechowywane są także w stodole na siano i wozowni). Maszyny znajdujące się w ośrodku to: wóz asenizacyjny, rozrzutnik obornika, przyczepa samobieżąca do siana, 2 ciągniki rolne, 1 mini ciągnik, przyczepy do ciągnika, ładowacz czołowy przy ciągniku, brona łkowa, rozdrabniacz zielonki, przewracarka i zgrabiarka do siana, kosiarka i dmuchawa do siana. W trzeciej części znajduje się gnojownik (silos) do składowania obornika i gnojownicy. Obornik i gnojownice wykorzystuje się do nawożenia łąk Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Stodoła:

Siano stadnina pozyskuje poprzez koszenie i suszenie trawy z łąk Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Stodoła chroni siano przed deszczem i innymi niekorzystnymi czynnikami. Ważne jest odpowiednie przechowywanie i ochrona siana przed zapleśnieniem.

Stajnia nr 2:

Jest to stajnia do odchowu młodzieży, odsadków. Stajnia nr 2 podzielona jest na trzy części: w pierwszej znajduje się pokój dla studentów, praktykantów, antresola z miejscami noclegowymi, aneks kuchenny i węzeł sanitarny, pod antresolą jest szorownia z uprzężami do powożenia. W części drugiej znajduje się wozownia pełniąca również funkcje magazynu, w trzeciej części mieszczą się dwie białe białe.

Kryta ujeżdżalnia:

W pierwszej części budynku znajdują się pomieszczenie socjalne (biuro – kasa), toalety, prysznic i siodlarnia. W drugiej znacznie większej części mieści się kryta ujeżdżalnia o wymiarach 15 x45 metrów, ogrodzona drewnianą bandą, oświetlana sztucznym światłem. Na końcu krytej ujeżdżalni znajduje się siodlarnia ze sprzętem rajdowym. Kryta ujeżdżalnia służy do nauki jazdy konnej, oprowadzania dzieci, zajeżdżania młodych koni, jazdy podczas niepogody itp.

Lonżownik:

Okrągły okólnik z drewnianymi barierkami (żerdziami), służy do pracy z końmi na lonży, oprowadzania dzieci.

Pastwiska:

Ogromne tereny trawiaste. Konie przebywają tam od wiosny do jesieni. Mają stały dostęp do wody. Tereny pod pastwiska corocznie wyznaczana Dział Ochrony Przyrody.

INFRASTRUKTURA SKH TARNAWA NIŻNA

Budynek nr 1 – stajnia nr 1:

W budynku od strony wejścia znajdują się: pokój dla studentów, praktykantów, siodlarnia, biuro-pomieszczenie socjalne i węzeł sanitarny (WC, prysznic, łazienka). W stajni jest 13 boksów o wymiarach 3x3,5 metra, skrzynia na owies i magazynek. W drugiej części stajni przechowuje się odpowiedni zapas siana, które służy jako ściółka i pokarm dla koni. W trzeciej części znajduje się białe z dostępem do wody i paśnikami, pełniąca także funkcje wiaty: tu konie przebywają w nocy, natomiast w dzień wypędzane są na pastwiska lub wybiegi koło stajni. Maszyny jakie posiada obecnie ośrodek to 1 mini ciągnik.

Wybiegi:

Na wybiegach w pobliżu ośrodka przebywają wałachy robocze. Na noc konie (wałachy) spędzane są do stajni.

Pastwiska:

Na pastwiskach (łąki do wypasu corocznie wyznaczane przez Dział Ochrony Przyrody) przebywa młodzież męska (od maja do października).

Plac z paleniskiem:

Palenisko ogrodzone kamieniami z drewnianymi ławami dookoła pozostające do dyspozycji turystów, wczasowiczów, wycieczek, grup zorganizowanych.

Mały maneż:

Mały maneż trawiasty ogrodzony jest drewnianymi barierkami. Służy do nauki jazdy dla początkujących, do oprowadzania, przejażdżek itp.

Budynek agregatu:

Budynek pełni obecnie funkcja magazynu, wymaga remontu, pomalowania. Pozostałość po Igloopolu.

Piwnica:

Mała piwnica w ziemi pełniąca funkcje magazynu na marchew i sadzonki.

Duży maneż:

Duży maneż trawiasty do jazdy dla zaawansowanych jeźdźców, z przeszkodami dla koni. Ogródzony taśmą, znajduje się za budynkiem nr 2.

Budynek nr 2:

Na zewnątrz przy budynku nr 2 znajdują się toalety dla turystów. Budynek nr 2 jest do zagospodarowania na np. krytą ujeżdżalnię i wozownię. Obecnie prowadzone są tam prace ściągania eternitu.

Silos 3 komorowy:

Na wybiegu dla koni znajduje się 3-komorowy silos do składowania obornika i gnojownicy, którym nawożone są łąki Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Stodoła:

Na wybiegu dla koni znajdują się 2 stodoły. Siano na potrzeby SKH w Tarnawie pozyskuje się z powierzchni leśnictwa Tarnawa.

Waga:

Pozostałość do Igloopolu; elementy wagi samochodowej znajdują się na pastwisku dla koni i odgródzone są taśmami.

Warstwa nr 1. Infrastruktura ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna (KON_INFRA_AFT) (w załącznikach)**Warstwa nr 2. Infrastruktura SKH Tarnawa Niżna (KON_INFRA_PFT) (w załącznikach)****Dokumentacja fotograficzna****Tabela nr 9. Zestawienie fotografii obiektów ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna**

Numer fotografii	Lokalizacja obiektów	Opis/tytuł fotografii
16	obiekt ZHKH Wołosate	stajnia nr 1 (poglądowe) - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
17	obiekt ZHKH Wołosate	silosy na owies w stajni nr 1 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
18	obiekt ZHKH Wołosate	biegálnia w stajni nr 1 - ZHKH Wołosate (fot. A. Bordzoł)
19	obiekt ZHKH Wołosate	boksy w stajni nr 1 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
20	obiekt ZHKH Wołosate	próbnik w stajni nr 1 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
21	obiekt ZHKH Wołosate	wybieg nr 1 - pomiędzy wiatą na słomę a stodołą - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
22	obiekt ZHKH Wołosate	wybieg nr 2 - obok stajni nr 2 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
23	obiekt ZHKH Wołosate	wybieg nr 3 - obok stajni nr 1 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
24	obiekt ZHKH Wołosate	wybiegi nr 4 - obok budynku krytej ujeżdżalni - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
25	obiekt ZHKH Wołosate	wiata na słomę - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
26	obiekt ZHKH Wołosate	wiata/silos - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
27	obiekt ZHKH Wołosate	wiata/silos i wybieg dla koni - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
28	obiekt ZHKH Wołosate	część wiaty przeznaczona dla koni - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
29	obiekt ZHKH Wołosate	część wiaty przeznaczona na obornik i gnojownicę - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
30	obiekt ZHKH Wołosate	stodoła - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
31	obiekt ZHKH Wołosate	stajnia nr 2 (zdjęcie poglądowe) - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
32	obiekt ZHKH Wołosate	szorownia i antresola z miejscem noclegowym w stajni nr 1 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
33	obiekt ZHKH Wołosate	szorownia w stajni nr 2 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
34	obiekt ZHKH Wołosate	biegálnie w stajni nr 2 - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
35	obiekt ZHKH Wołosate	budynek krytej ujeżdżalni - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
36	obiekt ZHKH Wołosate	biuro w budynku krytej ujeżdżalni - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
37	obiekt ZHKH Wołosate	kryta ujeżdżalnia - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
38	obiekt ZHKH Wołosate	siodlarnia w budynku krytej ujeżdżalni - ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)

B. Charakterystyka koni huculskich

Numer fotografii	Lokalizacja obiektów	Opis/tytuł fotografii
39	obiekt ZHKH Wołosate	siodlarnia ze sprzętem rajdowym w budynku krytej ujeżdżalni - ZHKH Wołosate (fot.K.Mitka)
40	obiekt ZHKH Wołosate	lonżownik - ZHKH Wołosate (fot. A. Bordzoł)
41	obiekt SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 1 – stajnia nr 1 (poglądowe) - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
42	obiekt SKH Tarnawa Niżna	część socjalna w stajni nr 1 - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
43	obiekt SKH Tarnawa Niżna	boksy w stajni nr 1 - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
44	obiekt SKH Tarnawa Niżna	skrzynia na owies i magazynek w stajni nr 1 - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
45	obiekt SKH Tarnawa Niżna	część w stajni nr 1, w której przechowuje się siano - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
46	obiekt SKH Tarnawa Niżna	biegarnia w stajni nr 1 - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
47	obiekt SKH Tarnawa Niżna	wybiegi- SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
48	obiekt SKH Tarnawa Niżna	wybiegi - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
49	obiekt SKH Tarnawa Niżna	plac z paleniskiem - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
50	obiekt SKH Tarnawa Niżna	mały maneż do jazdy - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
51	obiekt SKH Tarnawa Niżna	budynek agregatu - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
52	obiekt SKH Tarnawa Niżna	piwnica - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
53	obiekt SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 2 (poglądowe) - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
54	obiekt SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 2 - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
55	obiekt SKH Tarnawa Niżna	duży maneż do jazdy - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
56	obiekt SKH Tarnawa Niżna	silos 3 komorowy - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
57	obiekt SKH Tarnawa Niżna	stodoła - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)
58	obiekt SKH Tarnawa Niżna	waga - SHK Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)

2.2.1.3. Obserwacja procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Tabela nr 10. Zestawienie procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Nr	Proces, zmiana	Stado koni huculskich lub grupy koni huculskich	Rodzaj zmiany	Opis
1	zmiany w liczebności stada	stado koni huculskich	niekorzystna	na przestrzeni ostatnich lat stado koni huculskich w ZHKH w Wołosatem powiększało się corocznie od kilku do kilkunastu osobników zgodnie z założeniami zakładanymi w projektach hodowlanych, jednakże w obecnej sytuacji ekonomicznej niekorzystne jest dalsze popieranie wzrostu liczby pogłowia koni huculskich
2	proces utrzymywania się bardzo wysokiej rozrodzności (76-100%)	klacze matki	korzystna	żrebnosc to stosunek liczby klaczy żrebnych do liczby klaczy krytych wyrażona w procentach; wysoka rozrodzność jest wynikiem konsekwentnej pracy hodowlanej, opieki weterynaryjnej i kompetencji hodowców
3	proces utrzymywania się zróżnicowania inbrodu, w większej części stada nie przekraczającego 10%	stado koni huculskich	korzystna	inbred można zdefiniować jako kojarzenie spokrewnionych ze sobą osobników; w tak małym stadzie jakim są konie huculskie inbred jest zjawiskiem powszechnym, w pracy hodowlanej należy nie dopuścić do przekraczania dopuszczalnego inbrodu dla zwierząt gospodarskich 10%
4	proces utrzymywania się stałego poziomu spokrewnienia w stadzie	stado koni huculskich	korzystna	spokrewnienie między osobnikami wynika z posiadania wspólnych przodków; w tak małym stadzie jest to nieuniknione, w pracy hodowlanej należy odpowiednio dobierać klacze i ogiery do rozrodu tak aby zbyt szybko nie pogłębiać spokrewnienia w stadzie

PROCESY ZACHODZĄCE W STADZIE KONI HUCULSKICH

Procesy zachodzące w stadzie, jak proces utrzymywania się zróżnicowania inbrodu, w większej części stada nie przekraczającego 10% i proces utrzymywania się stałego poziomu spokrewnienia w stadzie kontrolowane są przez człowieka. Rozmyślna praca hodowcy czyli znajomość pochodzenia koni, odpowiedni dobór ogiera kryjącego do klaczy pozwala kontrolować te współczynniki genetyczne i utrzymywać je na poziomie nie zagrażającym stadu (np. depresja inbredowa).

Zmiany w liczebności stada także kontroluje hodowca dopuszczając odpowiednią ilość koni do rozrodu. Wzrost pogłowia klaczy w hodowli BdPN był przed laty zakładany w projektach hodowlanych, jednakże na obecne warunki ekonomiczne stadniny wzrost liczebności pogłowia powinien być ograniczony poprzez zwiększenie ostrości selekcji, jej wielostopniowość i konsekwentne jej stosowanie do wczesnego wieku zwierząt. Konsekwentnie prowadzona praca hodowlana ma na celu doskonalenie stada klaczy matek, oraz wyhodowanie dobrych ogierów czołowych. Najodpowiedniejsza jest metoda niezależnych poziomów brakowania, polegająca na równoczesnym, lecz niezależnym selekcjonowaniu pod kątem każdej właściwości z osobna.

Rozrodczość można kontrolować w sposób niepełny. Hodowca może jedynie dopuszczać do rozrodu konie zdrowe, w pełni rozwinięte, jednakże to nie daje gwarancji skutecznego zażrebienia (także wyżrebienia) klaczy. Wielu elementów nie da się wykluczyć jak np. infekcje, ciężce bliźniacze, wady genetyczne zarodka, urazy mechaniczne zagrażające ciąży.

2.2.1.4. Obserwacja zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Tabela nr 11. Zestawienie zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Nr	Zagrożenie	Stado koni huculskich lub grupa koni huculskich	Rodzaj zagrożenia	Status zagrożenia	Opis
1	choroby powodujące ronienie u klaczy	klacze matki	wewnętrzne	sporadyczne	w 2003 i 2004 roku odnotowano przypadki zachorowania klaczy na arteritis, powodujące ronienie, jest to choroba wirusowa przenoszona drogą kropelkową lub przez zarażonego ogiera podczas krycia
2	resorbcja płodu, ronienie u klaczy	klacze matki	wewnętrzne	okresowe	resorbcja płodu, ronienie u zażrebiionych klaczy jest obserwowana w stadninie ZHKH Wołosate;.resorbcja płodu, ronienie wywoływana jest przez różne czynniki między innymi choroby klaczy, wady genetyczne płodu, zatrucia klaczy grzybami, pleśniami, urazy mechaniczne
3	choroby koni powodujące wykluczenie konia z hodowli	stado koni huculskich	wewnętrzne	sporadyczne	różne choroby powodujące stałe lub okresowe wykluczenie konia z hodowli
4	choroby powodujące padnięcie konia	stado koni huculskich	wewnętrzne	sporadyczne	choroby genetyczne, lub nabyte powodujące padnięcie konia
5	urazy mechaniczne	stado koni huculskich	wewnętrzne	sporadyczne	urazy koni, różnego rodzaju, wypadki losowe powodujące kalectwo koni, lub padnięcie konia
6	źle ogrodzone pastwiska	stado koni huculskich	wewnętrzne	zanikające	niebezpieczne ogrodzenia (siatki, dziury, wystające elementy itd.) mogące prowadzić do okaleczenia koni, ucieczki koni
7	zagryzienie przez dzikie zwierzęta	stado koni huculskich	wewnętrzne	potencjalne	ataki dzikich zwierząt powodujące okaleczenie lub padnięcie konia
8	ucieczki lokalne, ucieczki poza granicę państwa	stado koni huculskich	wewnętrzne	sporadyczne	ucieczki w obrębie obszaru przebywania koni lub poza granicę Polski (Ukraina)
9	zatrucie rośliną trującą	stado koni huculskich	wewnętrzne	potencjalne	nieświadome zjedzenie przez konia trującej rośliny lub nieświadome podanie jej przez człowieka

ZAGROŻENIA WEWNĘTRZNE

Chorób wywołujących ronie u klaczy jest wiele, dlatego ważna jest higiena krycia. Do krycia należy poduszczać tylko konie w pełni dojrzałe, z prawidłowo rozwiniętymi narządami płciowymi. Klacze należy kryć tylko ogierem uznanym i będącym pod nadzorem weterynaryjnym. Po kryciu trzeba obserwować każdą zmianę w narządach rodnych klaczy.

Wirusowe zapalenie tętnic (arteritis, EVA), którego przypadki odnotowano w stadninie w Wołosatem, atakuje małe tętnice różnych narządów typu mięśniowego (z wyjątkiem mózgu) powodując ich stan zapalny. W rozprzestrzenianiu zakażeń wirusem EVA zasadnicze znaczenie odgrywają ogiery, dlatego duży nacisk powinno kłaść się na profilaktykę (Kulis A., 2004). Stadnina w Wołosatem posiada obecnie punkt kopulacyjny, w którym dostępne są trzy ogiery: Szpak oraz Nefryt i Sambor W, które są równocześnie ogierami czołowymi. Prowadzenie punktu kopulacyjnego zobowiązuje hodowców do przestrzegania Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 czerwca 2004 roku w sprawie szczegółowych badań weterynaryjnych dla prowadzenia punktu kopulacyjnego. Ogiery muszą być przebadane na nosaciznę, niedokrwistość zakaźną koni, zarazę stadniczą (testy serologiczne krwi). Nie można stwierdzić u ogierów w okresie 6 miesięcy przed wstawieniem do punktu kopulacyjnego przypadków: wirusowego zapalenia tętnic koni (EVA), pęcherzykowego zapalenia jamy ustnej oraz wirusowego zapalenia mózgu i rdzenia kręgowego. Taka kontrola koni pozwala na minimalizowanie zarażania klaczy podczas krycia i przypadków poronień.

Resorbcja płodu i ronie u klaczy ma bardzo różne podłoże, u zdrowych i płodnych klaczy 5-25% ciąży ulega przerwaniu w okresie zarodkowym, u klaczy z problemami ten odsetek może być wyższy. Obumieranie i resorbcja zarodka może odbywać się zupełnie bezobjawowo i jedynym sygnałem jest wystąpienie rui u klaczy, które miały być żrebne. Krytyczny okres dla płodu trwa do około 40 dnia ciąży, potem płód jest bardziej zabezpieczony. Poroenie dotyczy płodów od 40 do około 300 dnia ciąży. Powyżej trzeciego miesiąca ciąży poronie występuje u około 3-4% klaczy. Klacz może poronić wczesny płód zupełnie bezobjawowo. Przyczyn wywołujących poronie, przedwczesne porody oraz zamieranie zarodków może być wiele. Do najczęstszych należą infekcyjne choroby łożyska, ciąża bliźniacza, choroby wirusowe, zaburzenia hormonalne, choroby ogólne, zaburzenia rozwojowe, wady wrodzone płodu oraz przypadkowe przyczyny np. wypadki – urazy mechaniczne czy zatrucia np. pleśniami, (Petelicki J., 2007). Zagrożenia te: resorbcja zarodka lub ronie można zmniejszać poprzez stałą opiekę weterynaryjną nad stadem klaczy.

Choroby powodujące wykluczenie konia z hodowli lub jego padnięcie zdarzają się wśród koni huculskich rzadko. Bytowanie w surowym górskim klimacie, na otwartej przestrzeni, często przy niedoborze pokarmu, hartowało te konie przez całe pokolenia. Jednakże nie da się całkowicie wykluczyć możliwości zachorowania hucula. Stały nadzór weterynaryjny, odpowiednie żywienie i pielęgnacja koni pozwolą na niemal całkowitą eliminację tych zagrożeń.

Grupa zagrożeń jak źle ogrodzone pastwiska, zagryzienie przez dzikie zwierzęta, ucieczki koni czy urazy mechaniczne można zminimalizować, gdyż są to zagrożenia powstałe poprzez zaniedbania człowieka. Należy regularnie sprawdzać stan ogrodzenia pastwisk i stan pastuchów, łątać ewentualne dziury, zamieniać siatki na bezpieczne drewniane żerdzie (ewentualnie drewniane ogrodzenia). Zapobiegnie to ucieczkom koni, wtargnięciu dzikich zwierząt czy urazom mechanicznym jakie mogą doznać konie np. klinując nogę w dziurze ogrodzenia. Przyczyną urazów mechanicznych u koni huculskich są także pozostałości po „Igloopolu” (np. części maszyn) na pastwiskach w Tarnawie Niżnej. Zaleca się usuwanie niebezpiecznych części maszyn i innych elementów stwarzających zagrożenie. Należy także sprawdzać czy na pastwisku nie rosną rośliny trujące dla koni, jak: bukszpan, cis, jaskier, konwalia majowa, miłek wiosenny, naparstnica, wawrzynek wilczełyko, zawilec gajowy. Chociaż konie raczej nie zjedzą rośliny trującej, należy przestrzegać zasady niedokarmiania koni przez turystów w stajni (lub innym miejscu gdzie przebywają konie), dla zabezpieczenia przed nieświadomym podaniem koniowi trującej rośliny.

Należy dbać o bezpieczeństwo w stajni, podczas jazdy i na pastwiskach (chodzi o eliminowanie ostrych krawędzi, niebezpiecznych przedmiotów, szkła, rowów, itp.).

ZAGROŻENIA ZEWNĘTRZNE

Nie stwierdzono występowania zagrożeń zewnętrznych (spoza obszaru Bieszczadzkiego Parku Narodowego) oddziałujących na stado koni huculskich.

3. Charakterystyka i ocena stada koni huculskich

3.1. Charakterystyka stada koni huculskich

Tabela nr 12. Zestawienie inwentaryzacji grup koni huculskich

Lp.	Grupy koni	Liczebność	Miejsce przebywania
1	ogierey czołowe i hodowlane	2	ZHKH Wołosate
2	ogierey hodowlane	1	ZHKH Wołosate
3	ogierey dwuletnie	3	SKH Tarnawa Niżna
4	ogierey roczne	5	SKH Tarnawa Niżna
5	źrebięta ogierey	8	ZHKH Wołosate
6	klacze matki	17	ZHKH Wołosate
7	klacze matki młode	3	ZHKH Wołosate
8	klacze dwuletnie	5	ZHKH Wołosate
9	klacze roczne	5	ZHKH Wołosate
10	źrebięta klacze	4	ZHKH Wołosate
11	wałachy robocze	14	ZHKH Wołosate
12	wałachy robocze	8	SKH Tarnawa Niżna
13	łącznie	75	ZHKH Wołosate, SKH Tarnawa Niżna

KONIE – MIEJSCE PRZEBYWANIA

Obecnie stado koni huculskich Bieszczadzkiego Parku Narodowego liczy 75 osobników. 59 koni przebywa obecnie w ośrodku ZHKH Wołosate, 16 w ośrodku SKH Tarnawa Niżna.

Stajnia w Wołosatem posiada specjalnie przystosowane miejsce do prowadzenia punktu kopolacyjnego (zgodnie z Dz.U. nr 153 poz. 1638). 3 ogierey hodowlane muszą przebywać w specjalnie przeznaczonym do tego celu boksie z dostępem do wybiegu.

20 klaczy matek z Wołosatego przebywa na pastwiskach, (wiosna, lato, jesień) lub wybiegu z dostępem do wiaty (zima). Kiedy zbliża się termin porodu (luty – maj) klacze spędzane są do stajni. Po porodzie spędzają czas ze źrebiętami w białalni lub wybiegu. Po 3 – 4 tyg klacze ze źrebiętami korzystają z pastwisk. Do stajni klacze spędzane są też na przełomie maja i czerwca kiedy zbliża się termin krycia.

Młodzież żeńska z Wołosatego (10 osobników) od wiosny do późnej jesieni przebywa na pastwiskach, zimę spędza na wybiegu z dostępem do wiaty.

Wiosną wszystkie młode konie przyuczane są do pracy pod siodłem i w bryczce.

Źrebięta znajdują się w ośrodku w Wołosatem, gdzie jest specjalnie przystosowana stajnia z osobnymi białalniami i wybiegami dla klaczy i ogierów. Po ukończeniu sześciu miesięcy źrebięta ogierey i klacze odsadza się od matek.

W Tarnawie Niżnej przebywa obecnie młodzież męska (8 koni), która podobnie jak klacze w ZHKH Wołosate, przebywa na pastwiskach (wiosna, lato, jesień), oraz na wybiegu z dostępem do zadanej wiaty (zima).

Wwałachy robocze w ZHKH Wołosate (14 koni) i SKH Tarnawa Niżna (8 koni) zostają latem w stajni jako konie dla turystów (bryczki, rajdy, jazdy w terenie, na krytej ujeżdżalni, jazdy na maneżu itp.).

Konie: wwałachy (8) i młodzież męska (8) będą przebywały w Tarnawie Niżnej prawdopodobnie tylko do końca września – zimę spędzą w ZHKH w Wołosatem. Jest to zależne od warunków finansowych. Jeśli sytuacja stadniny w Tarnawie Niżnej pozwoli, konie zostaną tam także na zimę.

Warstwa nr 3. Lokalizacja ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna (KON_LOKALIZACJA_OBIEKTOW) (w załącznikach)

Dokumentacja fotograficzna (w załącznikach)**Tabela nr 13. Zestawienie fotografii – zdjęcia poglądowe ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna**

Numer fotografii	Opis/tytuł fotografii
59	zdjęcie poglądowe ZHKH Wołosate (fot. K. Mitka)
60	zdjęcie poglądowe SKH Tarnawa Niżna (fot. K. Mitka)

3.1.1. Zestawienie bilansu żywieniowego dla poszczególnych grup koni w ZHKH Wołosate i SKH w Tarnawie Niżnej**Tabela nr 14. Zbiorcze zestawienie bilansu żywieniowego dla poszczególnych grup koni w ZHKH Wołosate i SKH w Tarnawie Niżnej**

Lp.	Grupy koni	Liczba	Miesiąc	Normy dzienne owsa /koń (w kg)	Normy dzienne siana /koń (w kg)	Normy dzienne słomy /koń (w kg)	Normy dzienne soli/koń (w kg)	Normy dzienne marchwi /koń (w kg)
1	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	styczeń	1	10	5	0,05	2
2	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	luty	1	10	5	0,05	5
3	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	marzec	1	10	5	0,05	2
4	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	kwiecień	1	10	5	0,05	0
5	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	maj	0 do 2	0 do 10	1	0,1	0
6	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	czerwiec	0 do 2	0 do 10	1	0,1	0
7	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	lipiec	0 do 2	0 do 10	2	0,1	0

B. Charakterystyka koni huculskich

Lp.	Grupy koni	Liczba	Miesiąc	Normy dzienne owsa /koń (w kg)	Normy dzienne siana /koń (w kg)	Normy dzienne słomy /koń (w kg)	Normy dzienne soli/koń (w kg)	Normy dzienne marchwi /koń (w kg)
8	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	sierpień	0 do 2	0 do 10	2	0,1	0
9	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	wrzesień	0 do 2	0 do 10	2	0,1	0
10	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	październik	1	5	2	0	0
11	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	listopad	1	10	5	0,05	0
12	wałachy robocze, klacze matki, ogiery czołowe i hodowlane	45	grudzień	1	10	5	0,05	0
13	młodzież i żrebięta	30	styczeń	1	10	5	0,05	2
14	młodzież i żrebięta	30	luty	1	10	5	0,05	5
15	młodzież i żrebięta	30	marzec	1	10	5	0,05	2
16	młodzież i żrebięta	30	kwiecień	1	5	5	0,05	0
17	młodzież i żrebięta	30	maj	0	0	1	0,1	0
18	młodzież i żrebięta	30	czerwiec	0	0	1	0,1	0
19	młodzież i żrebięta	30	lipiec	0	0	1	0,1	0
20	młodzież i żrebięta	30	sierpień	0	0	1	0,1	0
21	młodzież i żrebięta	30	wrzesień	0	0	1	0,1	0
22	młodzież i żrebięta	30	październik	1	5	1	0	0
23	młodzież i żrebięta	30	listopad	1	10	5	0,05	0
24	młodzież i żrebięta	30	grudzień	1	10	5	0,05	0

ŻYWIENIE KONI

Czynnikiem warunkującym prawidłową hodowlę koni jest żywienie. Na podstawie danych z tabeli nr 14 wyraźnie rozróżniamy żywienie letnie, kiedy konie przebywają na pastwisku (maj – wrzesień) żywiąc się tylko zielonką oraz zimowe, kiedy przebywają w stajni i dokarmiane są owsem. Latem, kiedy wałachy zostają w stajni jak konie robocze dla turystów (jazda w teren, bryczki, itp.), dostają maksymalnie 2 kg owsa dziennie, 5 kg siana i 5 kilogramów zielonki. Ogiery w okresie rozrodu (wiosna) dostają dziennie maksymalnie 2 kg owsa i 10 kg siana. Klacze przed porodem i po porodzie dostają dziennie około 2 kg owsa gniecionego i 10 kg siana. Żywienie zimowe (październik/listopad – marzec/kwiecień) to okres kiedy wszystkie grupy koni dostają dziennie około 1 kilograma owsa i około 10 kilogramów siana, dodatkowo jeszcze marchew i sól.

Stadnina co miesiąc opracowuje tak zwane obroczniki, w których zestawia rozchód paszy, słomy, siana, marchwi i soli w danym miesiącu dla danych grup koni. Takie rozwiązanie jest bardzo dobre, pomaga w opracowaniu rocznego bilansu żywieniowego dla stada konia huculskiego w Bieszczadzkim Parku Narodowym i daje pogląd na zapotrzebowanie na następne lata, stwarza także możliwości ustalenia wstępnego kosztorysu.

Normy żywieniowe podane w tabeli nr 14 mogą ulegać zmianie w stosunku do konkretnego konia lub grup koni, istnieje wiele czynników, które skłaniają hodowcę do zwiększania (ciężka praca, utrata wagi, rekonwalescencja konia po chorobie itp.) lub zmniejszania (choroba np. kolka, otyłość, brak ruchu itp.) dziennej dawki żywieniowej.

Pozyskiwanie siana paszowego odbywa się w ramach realizacji zadań ochronnych w ekosystemach nieleśnych. Koszenie jest gwarantem utrzymania półnaturalnych zbiorowisk łąkowych i ziółorośli, zaś wypas gwarantuje zachowanie pastwisk.

Funkcjonowanie stadniny przyczynia się również do naturalnego nawożenia użytków zielonych obornikiem oraz pozytywnego wpływu wypasania koni na roślinność nieleśnych ekosystemów łąkowych i pastwiskowych.

3.2. Ocena (waloryzacja)

3.2.1. Ocena użytkowa, ekonomiczna i hodowlana stada koni huculskich

3.2.1.1. Ocena poszczególnych grup koni huculskich

Tabela nr 15. Zestawienie waloryzacji użytkowej grup koni huculskich

Lp.	Grupy koni	Liczba	Ocena wartości użytkowej
1	ogiery hodowlane	1+2 (czołowe)	niska
2	klacze matki	20	średnia
3	wałachy roboczy	22	wysoka
4	źrebięta	12	brak
5	młodzież	18	brak

wysoka - konie użytkowane w turystyce górskiej, rekreacji, przez Straż Parku itp.;

średnia - konie użytkowane rekreacyjnie tylko w pewnych okresach;

niska - konie użytkowane tylko przez pracowników ośrodka;

brak - konie obecnie zbyt młode do pracy, przygotowywane do pracy lub nie przeznaczone dla turystów.

Tabela nr 16. Zestawienie waloryzacji ekonomicznej grup koni huculskich

Lp.	Grupy koni	Liczba	Ocena wartości ekonomicznej
1	ogiery hodowlane	1+2(czołowe)	wysoka
2	klacze matki	20	wysoka
3	wałachy robocze	22	wysoka
4	źrebięta	12	niska
5	młodzież	18	niska

wysoka - konie przeznaczone na sprzedaż lub zyski z kryć;

niska - konie obecnie nie przeznaczone na sprzedaż (zbyt młode, przyuczane do pracy) choć nie wykluczona sprzedaż pojedynczych sztuk.

Tabela nr 17. Zestawienie waloryzacji hodowlanej grup koni huculskich

Lp.	Grupy koni	Liczba	Ocena wartości hodowlanej
1	ogierzy hodowlane	1+2(czołowe)	wysoka
2	klacze matki	20	wysoka
3	wałach roboczy	22	brak
4	źrebięta/odsadki	12	niska
5	młodzież	18	niska

wysoka - konie przeznaczone do celów hodowlanych;

niska - konie obecnie nie używane do hodowli, ale konie potencjalnie w przyszłości mogą być wykorzystane do hodowli;

brak - brak wartości hodowlanej, konie nie wykorzystywane w hodowli.

OCENA UŻYTKOWA – stan na lipiec 2010

Wysoką wartość użytkową mają wałachy robocze wykorzystywane do jazd na krytej ujeżdżalni lub maneżu (plac do jazdy konnej), rajdów w teren, do bryczek i kuligów. Generalnie są to konie przeznaczone do celów „komercyjnych”. Klacze matki – to grupa koni o średniej wartości użytkowej. Mogą być one użytkowane „komercyjnie” tylko w pewnych okresach czasu (klacze jałowe lub na początku ciąży). W okresie bardziej zaawansowanej ciąży mogą być używane tylko do lekkich zadań, np. przejażdżek dla dzieci. Ogierzy czołowe/hodowlane – grupa koni nie przeznaczona do celów „komercyjnych”, o niskiej wartości użytkowej. Koni tych używają instruktorzy, jako przewodników wycieczek konnych. Żrebięta i młodzież to konie zbyt młode lub dopiero przyuczane do pracy pod siodłem lub w bryczce. Obecnie nie są używane do celów „komercyjnych” (obecnie brak wartości użytkowej).

Cele "komercyjne" – rozumiane jako jazdy wierzchem, bryczki, kuligi, festyny, przejażdżki dla dzieci itp.

OCENA EKONOMICZNA – stan na lipiec 2010

Działalność gospodarcza stadniny powinna opierać się na wykorzystywaniu koni do celów „komercyjnych”, ich sprzedaży, stanówce (punkt kopulacyjny). Obecnie na sprzedaż w stadninie przeznaczona są konie z różnych grup wiekowych i płciowych: ogierzy hodowlane, klacze matki, wałachy robocze (konie o wysokiej wartości ekonomicznej). Ogierzy hodowlane: Nefryt, Sambor – W czy Szpak to konie dostępne w punkcie kopulacyjnym. Młodzież i źrebięta to obecnie konie o niskiej wartości ekonomicznej, przygotowywane do użytkowania (wierzch i zaprzęg), choć niewykluczona jest sprzedaż pojedynczych osobników.

OCENA HODOWLANA – stan na lipiec 2010

Wysoką wartość hodowlaną mają klacze matki, ogierzy czołowe i hodowlane. Żrebięta i młodzież to konie o potencjalnej wartości hodowlanej (obecnie niska wartości hodowlana). Najlepsze klacze z tej grupy (źrebięta i młodzież) powinny być przeznaczane na remont stada klaczy matek, natomiast wybitne ogierzy selekcyjonowane do punktu kopulacyjnego lub/i na ogierzy czołowe.

3.2.1.2. Ocena infrastruktury stadniny ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna

Tabela nr 18. Zestawienie ocen infrastruktury stadniny ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna

Lp.	Lokalizacja obiektów	Obiekty	Ocena przydatności	Ocena stanu technicznego	Uwagi, sugestie
1	obiekty ZHKH Wołosate	stajnia nr 1	przydatny	bardzo dobry	brak
2	obiekty ZHKH Wołosate	wybiegi	przydatny	dobry	brak
3	obiekty ZHKH Wołosate	wiata na słomę	przydatny	dobry	brak
4	obiekty ZHKH Wołosate	wiata/silos	przydatny	dobry	brak
5	obiekty ZHKH Wołosate	stodoła	przydatny	średni	brak

B. Charakterystyka koni huculskich

Lp.	Lokalizacja obiektów	Obiekty	Ocena przydatności	Ocena stanu technicznego	Uwagi, sugestie
6	obiekty ZHKH Wołosate	stajnia nr 2	przydatny	bardzo dobry	brak
7	obiekty ZHKH Wołosate	kryta ujeżdżalnia	przydatny	bardzo dobry	brak
8	obiekty ZHKH Wołosate	lonżownik	przydatny	bardzo dobry	brak
9	obiekty ZHKH Wołosate	teren niezabudowany	przydatny	dobry	brak
10	obiekty ZHKH Wołosate	pastwiska	przydatny	dobry	brak
11	obiekty SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 1 – stajnia nr 1	przydatny	dobry/średni	brak
12	obiekty SKH Tarnawa Niżna	wybiegi	przydatny	dobry	brak
13	obiekty SKH Tarnawa Niżna	pastwiska	przydatny	dobry	brak
14	obiekty SKH Tarnawa Niżna	plac z paleniskiem	przydatny	dobry	brak
15	obiekty SKH Tarnawa Niżna	mały maneż do jazdy	przydatny	dobry	brak
16	obiekty SKH Tarnawa Niżna	budynek agregatu	nieprzydatny lub potencjalnie przydatny	średni/zły	budynek agregatu należy odnowić gdyż nie pasuje do otoczenia drewnianych stajni i przeznaczyć na np. magazyn
17	obiekty SKH Tarnawa Niżna	piwnica	przydatny	średni	brak
18	obiekty SKH Tarnawa Niżna	budynek nr 2	potencjalnie przydatny	dobry	budynek do zagospodarowania na np. krytą ujeżdżalnię, dzięki niej byłyby możliwe jazdy także w czasie niekorzystnej pogody
19	obiekty SKH Tarnawa Niżna	duży maneż do jazdy	przydatny	dobry/średni	brak
20	obiekty SKH Tarnawa Niżna	silos na obornik	przydatny	dobry	brak
21	obiekty SKH Tarnawa Niżna	stodoła	przydatny	dobry	brak
22	obiekty SKH Tarnawa Niżna	waga	nieprzydatny	zły	wagę należy usunąć ponieważ znajduje się na wybiegu dla koni, stwarzając niebezpieczeństwo (urazy mechaniczne)
23	obiekty SKH Tarnawa Niżna	teren niezabudowany	przydatny	dobry	brak

PERSPEKTYWICZNY PLAN ROZWOJU ZHKH WOŁOSATE

Ogólny stan techniczny stadniny ZHKH Wołosate można określić jako dobry. Ośrodek prowadzony jest przez osoby kompetentne, nie tylko dobrze realizujące zadania zachowawczej hodowli, ale również sprawnie zarządzające obiektem. W przyszłości stadnina powinna zachować swój profil zachowawczej hodowli konia huculskiego. Stadnina powinna także nadal zajmować się konną turystyką (zadania „komercyjne” skupione głównie na jazdach terenowych dla turystów umiających już jeździć konno), a także edukacją (w stadninie są organizowane szkolenia, kursy itp.)

PERSPEKTYWICZNY PLAN ROZWOJU SKH TARNAWA NIŻNA

Stan techniczny stadniny w Tarnawie Niżnej można określić jako średni. Wynika to z faktu wcześniejszego powstania stadniny w ZHKH Wołosate i przeznaczeniu na jej działalność większych nakładów finansowych. Stadnina w Tarnawie Niżnej to obiekt o wielkich możliwościach. Obiekt usytuowany jest w malowniczym miejscu (dolina Górnego Sanu), co umożliwi rozwój konnej turystyki górskiej i stwarza

możliwości utworzenia Sezonowego Centrum Turystyki Konnej Bieszczadzkiego Parku Narodowego związanej z koniem huculskim. Organizowane w przepięknej scenerii rajdy konne i inne imprezy, nie zagrażające przyrodzie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, powinny przyciągać turystów i miłośników konia huculskiego. Turystów do ośrodka konnego w Tarnawie Niżnej mogłaby przyciągnąć oferta „Rodzinnych wakacji w siodle” (np. oferta w biurze podróży – koszty jazdy konnej wliczone w cenę noclegu w hotelu w Tarnawie Niżnej, lub bez pośrednictwa biura podróży – stała oferta hotelu dająca możliwość wykupienia noclegów z pakietem – jazda konna). Atrakcja ta powinna być skierowana do osób zarówno jeżdżących jaki i początkujących (nauka jazdy konnej), zawierać także możliwość jazdy bryczką itp. Ofertę należałoby dostosowywać do aktualnych trendów, tworzyć różne warianty. Szansą na rozwój Sezonowego Centrum Turystyki Konnej w Tarnawie Niżnej byłby dobór odpowiednio wykwalifikowanej kadry, sprawnie zarządzającej obiektem.

GÓRSKA TURYSTYKA KONNA

Ważnym zadaniem jest promowanie górskiej konnej turystyki, co równocześnie przyczyniłoby się do promowania ośrodków w Wołosatem i Tarnawie Niżnej. Utworzenie szlaku konnego łączącego oba obiekty to sprawa priorytetowa. Zaproponowana trasa szlaku przebiegałaby doliną Wołosatego, przez przełęcz Bukowską do doliny Górnego Sanu. Stworzyłaby możliwość organizowania rajdów weekendowych.

Innym warunkiem rozwoju Turystyki Konnej, choć pośrednim jest wyposażenie obu stadnin w odpowiedni (brakujący) sprzęt zaprzęgowy i jeździecki.

3.2.1.3. Ocena procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich

Tabela nr 19. Zestawienie ocen procesów i zmian zachodzących w stadzie koni huculskich

Lp.	Proces, zmiana	Ocena procesu, zmiany
1	zmiany w liczebności stada	niepożądany
2	proces utrzymywania się bardzo wysokiej rozrodczości (76-100%)	pożądany
3	proces utrzymywania się zróżnicowania inbrodu, w większej części stada nie przekraczającego 10%	pożądany
4	proces utrzymywania się stałego poziomu spokrewnienia w stadzie	pożądany

ZMIANY LICZEBNOŚCI W STADZIE

Wzrost liczebności stada konia huculskiego jest obecnie procesem niepożądanym – w związku z sytuacją ekonomiczną stadnina powinna ograniczyć hodowlę. W przyszłości liczebność koni huculskich w Bieszczadzkiem Parku Narodowym powinna być na takim poziomie by zachować i kontynuować (przedłużyć) wszystkie istniejące w stadninie linie rodzin żeńskich.

Koni roboczych używanych do celów „komercyjnych” w przyszłości mogłoby być więcej jednakże ich liczba powinna być uzależniona od zainteresowania turystyką górską przez turystów, przyjezdnych.

INBRED

Proces pożądany – utrzymywanie współczynnika inbrodu w stanowczo większej części stada na poziomie nie przekraczającym 10%, oraz kontrolowanie go w przyszłości zapobiegnie depresji inbredowej. Kontrolowanie inbrodu przez hodowcę powinno opierać się na rozmyślnej pracy hodowlanej (odpowiedni dobór ogiera kryjącego do klaczy, nie krycie w pokrewieństwie).

SPOKREWNIENIE

Proces pożądany – kontrolowanie i utrzymywanie współczynnika spokrewnienia w stadzie na stałym poziomie. Niedopuszczanie do zbyt szybkiego narastania spokrewnienia w stadzie jest zalecane na następne lata. Kontrolowanie spokrewnienia przez hodowcę powinno opierać się na rozmyślnej pracy hodowlanej (znajomość pochodzenia koni, ich przodków, unikanie krycia klaczy w dużym pokrewieństwie np. synami, braćmi).

3.2.2. Ocena zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Tabela nr 20. Zestawienie ocen zagrożeń w stadzie koni huculskich lub grupach koni huculskich

Lp.	Zagrożenie	Ocena zagrożenia
1	choroby powodujące ronienie u klaczy	małe

B. Charakterystyka koni huculskich

Lp.	Zagrożenie	Ocena zagrożenia
2	resorbcja płodu, ronienie u klaczy	średnie/duże
3	choroby koni powodujące wykluczenie konia z hodowli	małe
4	choroby powodujące padnięcie konia	małe
5	urazy mechaniczne	średnie
6	źle ogrodzone pastwiska	małe/średnie
7	zagryzienie przez dzikie zwierzęta	potencjalne
8	ucieczki lokalne, ucieczki poza granice państwa	małe/średnie
9	zatrucie rośliną trującą	potencjalne

ZAGROŻENIA

Zagrożenia oceniono na zasadzie prawdopodobieństwa wystąpienia danego zagrożenia w danym stadzie konia huculskiego Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

C. OCHRONA STADA KONI HUCULSKICH

1. Koncepcja ochrony stada koni huculskich

1.1. Dotychczasowa ochrona stada koni huculskich

Tabela nr 21. Zestawienie dotychczasowych sposobów ochrony stada koni huculskich i ich ocena

Przedmiot ochrony	Sposób ochrony	Analiza sposobu ochrony	Ocena sposobu ochrony
stado koni huculskich	ochrona czynna	sposób ochrony koncentruje się na hodowaniu i dopuszczaniu do hodowli koni spełniających wzorzec biometryczny rasy i maści, doskonaleniu cech użytkowych koni oraz zachowaniu na odpowiednio wysokim poziomie zmienności genetycznej	dotychczasowy sposób ochrony jest odpowiedni i skuteczny, jego realizacja powoduje, że obecnie hoduje się w stadninie typowe konie huculskie o pożądanym cechach biometrycznych; zmienność genetyczna jest utrzymana na odpowiednio wysokim poziomie
	realizacja Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej		
	realizacja Programu Hodowli Koni Rasy Huculskiej		

1.2. Proponowana ochrona stada koni huculskich

1.2.1. Zestawienie przedmiotów, celów i sposobów ochrony stada koni huculskich

Tabela nr 22. Zestawienie przedmiotów, celów, stref i sposobów ochrony stada koni huculskich

Lp.	Przedmiot ochrony	Cel ochrony	Priorytet ochrony	Strefa ochrony	Sposób ochrony
1	stado koni huculskich	zachowanie i doskonalenie stada konia huculskiego	wysoki	czynnej	kontynuacja i doskonalenie zachowawczej hodowli konia huculskiego
2	stado koni huculskich	zwiększanie jakości (doskonalenie cech fenotypowych i genotypowych) stada kosztem liczebności stada	wysoki	czynnej	ograniczenie liczebności stada poprzez zwiększenie ostrości selekcji, jej wielostopniowość i konsekwentne jej stosowanie od wczesnego wieku zwierząt
	klacze matki				
	ogierey czołowe i hodowlane				
3	stado koni huculskich	utrzymanie na wysokim poziomie zmienności genetycznej	wysoki	czynnej	realizacja Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej, realizacja Programu Hodowli Koni Rasy Huculskiej
	klacze matki				
	ogierey czołowe				
4	stado koni huculskich	utrzymanie wzorca rasowego	wysoki	czynnej	realizacja Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej, realizacja Programu Hodowli Koni Rasy Huculskiej
5	stado koni huculskich	doskonalenie cech użytkowych koni huculskich	wysoki	czynnej	szkolenie i trening koni, udział w zawodach sportowych

OCHRONA

Ochrona koni rasy huculskiej to ochrona czynna. Szczegółowy opis sposobu ochrony huculców został ujęty w specjalnych programach: Programie Hodowlanym Koni Rasy Huculskiej i Programie Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy. Obecnie Programem Ochrony Zasobów Genetycznych objętych jest 17 klaczy matek.

PROGRAM OCHRONY

Konwencja o różnorodności biologicznej, którą w 1996 r. ratyfikowała Polska, zobowiązuje do działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej również na terenach użytkowanych gospodarczo – głównie rolniczych – i objęcie ochroną ras i odmian zwierząt hodowlanych oraz roślin (www.mos.gov.pl). Konsekwencją ratyfikowania Konwencji było włączenie Polski do Światowej Strategii Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt, opracowanej przez Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO).

Minister Rolnictwa w 1996 r. powołał Krajowy Ośrodek Koordynacyjny ds. zachowania zasobów genetycznych zwierząt, który początkowo działał w ramach Centralnej Stacji Hodowli Zwierząt, a od 2002 roku w ramach Instytutu Zootechniki w Krakowie. W 1999 roku, opierając się na pracach Grup Roboczych

C. Ochrona stada koni huculskich

powołanych dla poszczególnych gatunków zwierząt podjęto prace nad Krajowym Programem Ochrony Zasobów Genetycznych Zwierząt. W 2000 r. Powstał Program Ochrony Zasobów Genetycznych koni huculskich zaakceptowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW). Na każdy rok opracowywany jest nowy program ochrony. W programach takich znajdziemy między innymi informacje o zakresie ochrony ex-situ i in-situ, uzasadnienia dotyczące konieczności ochrony rasy huculskiej, zasadach doboru klaczy i ogierów mogących brać udział w programie, metodach i zasadach pracy hodowlanej.

Nadzór nad realizacją Programu Ochrony Zasobów Genetycznych konia huculskiego sprawuje Instytut Zootechniki Państwowego Instytutu Badawczego (IZ PIB). Grupa Robocza działająca przy Instytucie (IZ PIB) okresowo dokonuje oceny efektywności działania programu poprzez analizę przebiegu realizacji jego celów (Tomczyk-Wrona I., 2008, Tomczyk-Wrona I., 2009).

Program Hodowlany jest dokumentem, w którym zawarte są informacje dotyczące hodowli a także informację dotyczące zasad wpisu koni do Księgi Stadnej Koni Rasy Huculskiej. Efektywność realizacji Programu ocenia Komisja Księgi Stadnej.

Realizacja Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej i Programu hodowlanego przez ZHKH Wołosate jest gwarancją skutecznej i odpowiedniej ochrony stada konia huculskiego w Bieszczadzkiem Parku Narodowym. Programy należy realizować w następnych latach.

1.3. Monitoring stada koni huculskich

1.3.1. Zasady monitoringu stada koni huculskich

Tabela nr 23. Zestawienie zasad monitoringu stada koni huculskich

Lp.	Przedmiot monitoringu	Opis zasad monitoringu
1	stado koni huculskich	przestrzeganie zasad Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej i Programu Hodowli Koni Rasy Huculskiej
2	stado koni huculskich	sporządzanie zestawień liczebności, rozrodczości, śmiertelności stada
3	klacze matki i ogiery hodowlane	sporządzanie zestawień 3 pomiarów (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej i obwód nadpęcia) i bonitacji koni hodowlanych oraz umaszczenia koni hodowlanych
4	stado koni huculskich	poddawanie koni próbom dzielności

1.3.2. Zasady monitoringu skuteczności ochrony stada koni huculskich

Tabela nr 24. Zestawienie zasad monitoringu skuteczności ochrony stada koni huculskich

Lp.	Przedmiot ochrony	Przedmiot monitoringu	Opis syntetyczny
1	stado koni huculskich	realizacja Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej; także Programu Hodowlanego	przestrzeganie wytycznych wzorca biometrycznego rasy i maści, zawartego w Programie Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej (także w Programie Hodowlanym)
2	ogiery czołowe, hodowlane	zwiększenie ostrości selekcji koni, jej wielostopniowość i konsekwentne jej stosowanie od wczesnego wieku zwierząt	selekcjonowanie i odpowiedni dobór koni przez hodowców do hodowli, znajomość pochodzenia (rodów męskich) koni przez hodowców
3	klacze matki, klacze matki młode		selekcjonowanie i odpowiedni dobór koni przez hodowców do hodowli, znajomość pochodzenia (rodzin żeńskich) koni przez hodowców
4	stado koni huculskich		rozsądna praca hodowlana – kontrolowanie spokrewnienia i inbrodu poprzez odpowiedni dobór koni do rozrodu (nie krycie w zbyt dużym pokrewieństwie)
5	stado koni huculskich		tworzenie corocznych zestawień liczebności, rozrodczości i śmiertelności stada
6	klacze matki i ogiery hodowlane	realizacja Programu Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej	tworzenie zestawień monitorujących biometrię i bonitację koni hodowlanych, weryfikacja zapisów po weryfikacji pomiarów koni 5 letnich; tworzenie zestawień umaszczenia koni
7	stado koni huculskich		poddawanie klaczy i ogierów próbom dzielności zgodnie z regulaminem próby dzielności zawartym w Programie hodowlanym ochrony zasobów genetycznych koni huculskich

MONITORING

Monitoring koni huculskich Bieszczadzkiego Parku Narodowego jako stada ciągle kontrolowanego przez człowieka powinien skupiać się głównie na monitorowaniu przestrzegania zachowania cech

charakterystycznych rasy, zarówno genotypowych jak i fenotypowych, na utrzymaniu na odpowiednim poziomie zmienności genetycznej, zachowaniu i przedłużaniu cennych lub zagrożonych linii żeńskich i rodów męskich. Dodatkowym elementem powinno być monitorowanie liczebności, rozrodczości, śmiertelności stada, tworzone np. w formie corocznych zestawień. Monitorowanie stada hodowlanego to także sporządzanie zestawień biometrii bonitacji i umaszczenia koni. Konie powinny być także poddawane próbom dzielności w celu monitorowania cech użytkowych klaczy, ogierów i ich potomstwa (zgodnie z regulaminem zawartym w Programie hodowlanym).

Monitoring

Dotyczy kontrolowania inbredu w stadzie konia huculskiego, a tym samym stopnia ich spokrewnienia. Należy kontrolować pokrewieństwo ogierów/ogiera kryjących z klaczami matkami i odpowiednio dobierać reproduktora.

Skuteczny monitoring

Kompetencja hodowców i rozmyślna praca hodowlana (np. tworzenie grup klaczy spokrewnionych – siostry, półsiostry, matki, i odpowiedni dobór ogiera).

Monitoring to również zachowanie i przedłużanie cennych rodów męskich czyli odpowiedni dobór ogierów z różnych rodów, oraz zachowanie i przedłużenie cennych linii żeńskich czyli dobieranie do rozrodu klaczy reprezentujących wszystkie linie żeńskie, znajdujące się w posiadaniu stadniny.

Skuteczny monitoring

Selekcjonowanie i odpowiedni dobór koni przez hodowcę do hodowli, także znajomość pochodzenia (rodów męskich i rodzin żeńskich) koni przez hodowców.

Monitoring to również zachowanie wzorca biometrycznego rasy huculskiej, maści.

Skuteczny monitoring

Przestrzeganie wytycznych wzorca biometrycznego rasy zawartego w Programie Ochrony Zasobów Genetycznych Koni Rasy Huculskiej (także w Programie hodowlanym).

Monitoring to poddawanie koni próbom dzielności w celu sprawdzania wartości użytkowej klaczy i ogierów oraz ich potomstwa.

Skuteczny monitoring to przestrzeganie regulaminu prób dzielności zawartego w Programie hodowli koni rasy huculskiej.

2. Zadania ochronne

Tabela nr 25. Zestawienie zadań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Lokalizacja zadania ochronnego	Rodzaj zadania ochronnego	Czas i intensywność wykonania zadania ochronnego	Sposób wykonania zadania ochronnego
1	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	hodowla konia huculskiego na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego	przez cały okres obowiązywania Planu Ochrony	wykonywanie wszystkich standardowych czynności hodowlanych, pielęgnacyjnych i stajennych związanych z utrzymaniem stadniny (stanicy) i hodowlą koni huculskich - odpowiednie żywienie koni, (zakup/pozyskanie paszy własnej - pasza treściwa i objętościowa), wypas, zapewnienie ruchu, pielęgnacja sierści i kopyt (werkowanie), zadbane boksy, biegałnie – czysta podściółka (zakup lub pozyskanie własnej podściółki), opieka weterynaryjna (zakup usług w ramach opieki weterynaryjnej), bezpieczeństwo w stajni na wybiegach i pastwiskach, fizyczne utrzymanie stadniny; pokrycie kosztów jej utrzymania, itp.
2	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate	ograniczenie liczebności stada do utrzymania i przedłużenia 5 linii żeńskich znajdujących się w ZHKH Wołosate	przez cały okres obowiązywania Planu Ochrony	ograniczenie liczebności stada w celu doskonalenia cech jakościowych poprzez zwiększenie ostrości selekcji, jej wielostopniowość i konsekwentną realizację już od wczesnego wieku koni
3	klacze matki	ZHKH Wołosate	dobór najlepszych klaczy matek do rozrodu	według ustaleń hodowcy	selekcja klaczy używanych do rozrodu, dopuszczanie klaczy najlepszych pod kątem cech genotypowych i fenotypowych

C. Ochrona stada koni huculskich

Lp.	Przedmiot ochrony	Lokalizacja zadania ochronnego	Rodzaj zadania ochronnego	Czas i intensywność wykonania zadania ochronnego	Sposób wykonania zadania ochronnego
4	ogierzy czołowe	ZHKH Wołosate	dobór ogiera kryjącego z różnych rodów męskich	według ustaleń hodowcy	odpowiedni dobór ogiera czołowego czyli, cyklicznie z różnych rodów męskich, przez hodowcę; należy używać 1-2 ogierów czołowych odpowiednio dobranych do stada klaczy matek
5	klacze matki, ogierzy czołowe	ZHKH Wołosate	używanie do hodowli koni spełniających wzorzec biometryczny rasy	zgodnie z obowiązującymi normami	odpowiednia selekcja najlepszych koni, spełniających standardy biometryczne rasy, przez hodowcę
6	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate	zapobieganie depresji inbredowej	według ustaleń hodowcy	kontrolowanie i odpowiedni dobór koni do hodowli tak aby nie kryć klaczy ogierem w zbyt dużym pokrewieństwie (np. matek synami – pokrewieństwo pierwszego stopnia) - wykonywanie przez hodowcę
7	klacze matki, ogierzy czołowe i hodowlane	ZHKH Wołosate	regularne badania klaczy i ogierów używanych do hodowli	zgodnie z obowiązującymi normami	zadanie ochronne powierzone lekarzowi weterynarii
8	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	regularne szczepienia koni	zgodnie z obowiązującymi normami	zadanie ochronne powierzone lekarzowi weterynarii
9	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	regularne odrobaczania koni	zgodnie z obowiązującymi normami	zadanie ochronne powierzone lekarzowi weterynarii
10	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	kucie korekcyjne (w razie potrzeby), korekcja postawy u źrebiąt (w razie potrzeby)	według ustaleń hodowcy	zadanie ochronne powierzone profesjonalnemu kowalowi (podkuwaczowi)
11	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	przystosowanie dla potrzeb koni (eliminacja niebezpieczeństw) wybiegów/pastwisk/biegalni/stajni/krytej ujeżdżalni/placów do jazdy	okresowo - regularnie	pracownicy stadniny powinni regularnie kontrolować stan techniczny i eliminować wszelakie usterki i niebezpieczeństwa
12	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	szkolenie i treningi koni pod kątem jazdy wierzchem i w zaprzęgu	według ustaleń hodowcy	zadanie ochronne powierzone wykwalifikowanej kadrze
13	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	przygotowywanie koni do udziału w próbach dzielności i uczestniczenie w tych próbach	według ustaleń hodowcy	zadanie ochronne powierzone wykwalifikowanej kadrze
14	stado koni huculskich	ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna	promocja koni a także stadniny poprzez udział koni w sporcie – np. ścieżka huculska, powożenie zaprzęgami, rajdy długodystansowe	według ustaleń hodowcy	zadanie ochronne powierzone wykwalifikowanej kadrze

ZADANIA OCHRONNE

Najważniejszym zadaniem ochronnym dla stada konia huculskiego jest kontynuacja hodowli i utrzymanie tej rasy na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego, jako cennego elementu kultury regionu. Stadnina w Wołosatem jest jedną z niewielu państwowych hodowli konia huculskiego, stanowi więc rezerwuwar puli genowej dla tej rasy.

Konie huculskie pomagają także w realizacji zadań ochronnych z zakresu czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych. Wypas koni jest gwarantem utrzymania pastwisk. Koszenie utrzymuje półnaturalne zbiorowiska łąkowe i ziołorośla. Obornik jest wykorzystywany jak naturalny nawóz. Stosowanie ekologicznych metod w gospodarce łąkami i pastwiskami służy ochronie różnorodności biologicznej. Łąki i pastwiska to ważne ekosystemy, gdzie żerują zwierzęta roślinożerne oraz polują ssaki i ptaki (Bordzoł A., 2010).

Ograniczenie liczebności stada konia huculskiego w celu doskonalenia cech jakościowych jest także

jednym z ważniejszych zadań ochronnych. W związku z tym zaleca się realizację tego zadania poprzez zwiększenie ostrości selekcji koni dopuszczanych do rozrodu, jej wielostopniowość i konsekwentną realizację już od wczesnego wieku koni. Konie z różnych grup powinny być sprzedawane. Najlepsze młode klacze pozostawiane zaś na remont stada klaczy matek, a młode wybitne ogiery na ogiery czołowe bądź/i hodowlane, konie wybrakowane można przeznaczyć na konie robocze, przeznaczone do turystyki górskiej. Metodą selekcji powinna być metoda „niezależnych poziomów brakowania”, która polega na równoczesnym, lecz niezależnym selekcjonowaniu pod kątem każdej cechy z osobna.

Ograniczanie liczebności stada konia huculskiego w Bieszczadzkiem Parku Narodowym, poza chęcią doskonalenia u koni cech jakościowych, jest także wynikiem ustabilizowania się w skali kraju stanu koni hodowlanych; rasie tej nie grozi już wyginięcie.

Obecnie w hodowli Bieszczadzkiego Parku Narodowego należy zaostrzyć metody selekcji, dopuszczając do rozrodu konie najlepsze o typowych cechach biometrycznych – selekcja cech genotypowych i fenotypowych. Należy się także skupić nad doskonaleniem cech użytkowych. Zmniejszenie liczebności stada pozwoli zwiększyć nacisk na szkolenie i treningi. Dobrze wyszkolone konie do jazdy wierzchem i w zaprzęgu mogą przyciągnąć turystów i kupców, są także reklamą dla stadniny jako ośrodka profesjonalnego z „dobrymi-wyszkolonymi” końmi. Zmniejszenie liczebności stada poprzez selekcje najlepszych koni do rozrodu oraz szkolenie użytkowe koni jest rozwiązaniem umożliwiającym optymalne prowadzenie hodowli huculów w Bieszczadzkiem Parku Narodowym.

Żrebnosć/rozrodcosć

Z analiz przeprowadzonych w stadninie wynika, że w przeciągu ostatnich 15 lat żrebnosć wzrastała, a w latach 2008 i 2009 sięgnęła 100 %. Najniższą żrebnosć odnotowano w latach 2003 (34,61%) i 2004 (52,94 %), lecz wtedy stwierdzono wystąpienie w stadzie zachorowalności na arteritis czyli na wirusowe zapalenie tętnic koni (EVA-Equine Viral Arteritis) powodujące ronienie u klaczy. Na następne lata należy przyjąć średnią 90 % żrebnosć. Nadzór weterynaryjny (czyli badania klaczy przed kryciem, opieka podczas ciąży, badanie ogierów kryjących) i opieka hodowców wpływają bardzo pozytywnie na rozrodcosć koni, dlatego można założyć tak wysoką żrebnosć w najbliższej przyszłości.

Rozród koni – kontrolowany czyli krycie z ręki lub naturalny, konie puszczone na wybieg.

Depresja inbredowa

Inbred może przyjmować wartości od 0 – 100%, jest wynikiem kojarzenia blisko spokrewnionych osobników, w efekcie takich działań może dochodzić do tzw. depresji inbredowej (wsobnej). Depresję inbredową można tłumaczyć jako wejście w homozygotyczność wielu par genów, w tym również genów niekorzystnych. Inbred zwierząt nie jest jednak zjawiskiem zdecydowanie negatywnym. W warunkach hodowli zwierząt użytkowych zamierzone inbredowanie jest jedną z podstawowych metod hodowlanych, ponieważ inbredowanie zwiększa także homozygotyczność genów korzystnych. Rozmyślna praca hodowlana i przestrzeganie zasad kojarzenia osobników pozwolą na kontrolę inbredu w stadzie konia huculskiego.

Spokrewnienie może przyjmować wartości od 0 – 100%. Określa uśrednione prawdopodobieństwo, iż allel danej pary jednego osobnika znajdzie się wśród alleli analogicznej pary drugiego osobnika, czyli jaka część genów jednego osobnika jest identyczna z genami drugiego. Rozmyślna praca hodowlana pozwala kontrolować współczynnik spokrewnienia w stadzie. Dobór musi być tak prowadzony, żeby nie dopuścić do zbyt szybkiego narastania spokrewnienia (unikanie krycia klaczy w dużym pokrewieństwie np. ojcem, synem, braćmi, półbraćmi), a tym samym inbredu w stadzie konia huculskiego.

D. ZAŁĄCZNIKI

1. Warstwy geometryczne

Warstwa nr 1. Infrastruktura ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna (KON_INFRA_AFT)

Warstwa nr 2. Infrastruktura SKH Tarnawa Niżna (KON_INFRA_PFT)

Warstwa nr 3. Lokalizacja ZHKH Wołosate i SKH Tarnawa Niżna (KON_LOKALIZACJA_OBIEKTOW)